

รายงานวิจัยชุมชน
ฉบับสมบูรณ์

โครงการถอดบทเรียนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินหลัง
สถานการณ์ภัยพิบัติสึนามิของชุมชนบ้านทับยาง
ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง
จังหวัดพังงา

โดย

นางทัศนา นาเวศน์ และคณะ

ธันวาคม 2558

รายงานวิจัยชุมชนฉบับสมบูรณ์

โครงการถอดบทเรียนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินหลัง
สถานการณ์ภัยพิบัติสึนามิของชุมชนบ้านทับยาง
ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง
จังหวัดพังงา

คณะผู้วิจัย

1. นางทัศน	นาเวศน์
2. นายองอาจ	ขัดคำ
3. นาง ชุศรี	หลวงสวัสดิ์
4. นาง อรัญญา	ศรีโยธิ
5. นาย นิพนธ์	ชำนาญรงค์
6. นางสาวณัฐติยา	มานะกิจ
7. นางสาววิญรัตน์	นาเวศน์

โครงการวิจัยชุมชน
ถอดบทเรียนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดิน
หลังสถานการณ์ภัยพิบัติสึนามิ
ของ
ชุมชนบ้านทับยาง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
บทคัดย่อ	
บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
- ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
- คำถามวิจัย	2
- วัตถุประสงค์	2
- เป้าหมาย	2
- กรอบแนวความคิด	2
- ขอบเขตการศึกษา	2
- ขอบเขตพื้นที่	3
- ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย	3
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 ทบทวนเอกสารและทุนเดิม	7
บทที่ 3 บริบทของชุมชน	17
- สภาพทั่วไปของพื้นที่	17
- การอพยพเข้ามาของชาวบ้าน	17
- ข้อมูลความขัดแย้งเรื่องที่ดิน	19
- ศาลพิพาทขอให้รื้อถอนทุกราบ แพ้คดีที่ดินทั้งหมู่บ้าน	21
- การช่วยเหลือจากภาคีสนับสนุนภายนอก	23
- รวมกลุ่มออมทรัพย์และจัดระบบชุมชนเพื่อต่อสู้	24
- ตั้งระเบียบข้อบังคับกติกาชุมชนบ้านทับยาง	24
บทที่ 4 วิธีการดำเนินการวิจัย	26
- เวลาประชุมทีมวิจัย	26
- การเข้าอบรมทีมนักวิจัยชุมชน	26

สารบัญ(ต่อ)

- จัดเวทีชี้แจงทำความเข้าใจการดำเนินงานโครงการกับสมาชิกในชุมชน	28
- เวทีประชุมวางแผน ออกแบบวิธีการดำเนินงานเก็บข้อมูล ประเด็นเนื้อหาที่จะทำการศึกษาและวิเคราะห์	29
- เวทีถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนกับผู้นำและสมาชิก	30
- ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล	32
- เวทีประชุมทีมวิจัยสรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อย่างมีส่วนร่วม	33
- เวทีติดตามความคืบหน้างานวิจัยชุมชน โดยทีมวิจัยและนักวิชาการ	33
- คำถามย่อยจากทีมติดตามประเมินผล	34
บทที่ 5 สถานการณ์และการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชน	36
- ประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ของชาวบ้านทับยาง	36
- การต่อสู้ด้วยมือเปล่ากับกลโกงนายความ : บทเรียนแกนนำยุคแรก : บนเส้นทางต่อสู้จนตัวตาย	37
- บทเรียนการต่อสู้ของแกนนำรุ่นแรก	38
- กระบวนการต่อสู้กับการเชื่อมภาคีเครือข่าย	39
- กฎกติการ่วมกันของชุมชน	43
- “น้ำปลาร้า” / “พริกป่น” / เผาพริกเผาเกลือ : ผู้หญิงกับอาวุธ พิธีกรรม เพื่อการต่อสู้กับนายทุนและพรรคพวก	45
- ประกาศสุดท้ายของคนชุมชนทับยาง หยาดเหงื่อ น้ำตาสู้เพื่อเอาที่ดินหลวงคืน 270 ไร่	47
- ทำไมเราจึงลุกขึ้นมาต่อสู้	47
- แนวทางและกระบวนการต่อสู้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนทับยาง	48
- ลำดับการเหตุการณ์และการต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนทับยาง	49
บทที่ 6 ผลการดำเนินการวิจัย	51
- บริบทชุมชน	51
- แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยกับการเปลี่ยนแปลง	51
- ชุมชนทับยางกับการเปลี่ยนแปลง จากชุมชนเข้มแข็ง สู่การเป็นกลไกผลักดันเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่ดิน	54

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบ้านทับยาง เดิมอยู่ในเขต หมู่ 3 ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นหมู่ 9 ต.ท้ายเหมือง อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา มีจำนวน 68 หลังคาเรือน จำนวน 97 ครอบครัว เดิมเป็นพื้นที่สัมปทานเหมืองแร่ดีบุกมานานนับร้อยปี เอกชนของประทานบัตรเข้าหลายครั้ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่เข้ามาทำเหมืองแร่ หลังปี 2512 เลิกทำเหมืองประทานบัตรหมดอายุแล้ว แต่เอกชนก็ยังมาอ้างสิทธิเป็นเจ้าของเรียกเก็บค่าเช่าบ้าน ต่อมา มีการนำที่ดินดังกล่าวไปออกโฉนดโดยใช้กลวิธีต่างๆ จนสามารถออกได้หลายแปลงประมาณ 500 ไร่ มีกาซื้อขายเปลี่ยนมือบางแปลง และฟ้องขับไล่ชาวบ้านทุกหลังคาเรือนในที่สุด ซึ่งในการพิจารณาคดีศาลตัดสินให้ชาวบ้านแพ้ บางรายก็ถูกยึดบ้านหรือให้คำรื้อถอนก่อนย้ายออกไปในราคาถูก อย่างไรก็ตามผู้ที่ไม่ย้ายก็ถูกบีบให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความและเช่า

ภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ มีปัญหาที่ดินเกิดขึ้นกับชุมชนหลายแห่ง มีหน่วยงานต่างๆ ลงมาช่วยแก้ปัญหาและฟื้นฟูชุมชนที่ประสบภัย จึงมีการเจรจาผ่อนปรนให้ชุมชนอยู่ไปก่อน อย่างไรก็ตามการต่อสู้ดังกล่าว ทำให้ชุมชนเกิดการรวมตัวเพื่อต่อสู้พร้อมกันนั้นก็จัดตั้งองค์กรสร้างงานพัฒนา มีการอบรมทรัพยากรเพื่อที่อยู่อาศัยและเพื่อการแก้ไขปัญหาดิน ต่อมาชุมชนได้ยื่นคำร้องขอความเป็นธรรมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีความเห็นว่า ที่ดินตามโฉนด 972 และ 973 ออกโดยมิชอบ พร้อมเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพิกถอนเอกสารสิทธิ แต่ไม่มีการดำเนินการใดๆ

ชุมชนเรียกร้องต่อศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดพังงา มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบที่มาของเอกสารสิทธิดังกล่าวโดย เจ้าหน้าที่กรมที่ดินเป็นหลัก ปรากฏว่า มีมติว่าเอกสารสิทธิดังกล่าวออกโดยมิชอบ ซึ่งขัดแย้งกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ทางชุมชนเห็นว่าการตรวจสอบที่มาของเอกสารสิทธิที่ตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัดยังไม่มี ความชอบธรรม จึงทำหนังสือถึงรองนายกรัฐมนตรี (สมันนายวิชณุ เครืองาม) ในฐานะประธาน กบร.ระดับชาติ (คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินรัฐ) ขอให้แต่งตั้งอนุกรรมการตรวจสอบการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินในเขตที่ดินของรัฐอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

คณะอนุกรรมการได้มีการดำเนินการพิสูจน์สิทธิและตรวจสอบ และได้มีมติให้เพิกถอนที่ดินโฉนดเลขที่ 972 และ 973 เนื่องจากเอกสารดังกล่าวออกโดยมิชอบและปรากฏว่า ที่ดินก่อนให้สัมปทานเหมืองแร่เป็นที่ดินของรัฐตามกฎหมายหากยุติการทำเหมืองแร่ต้องคืนที่ดินให้กับรัฐ อย่างไรก็ตาม แม้กลไกระดับชาติจะมีผลการตรวจสอบแล้ว แต่ในทางปฏิบัติกรมที่ดิน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการเพิกถอนกลับไม่ได้มีการดำเนินการ จน

ชุมชนต้องนำเรื่องเข้าสู่การเจรจากับรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้มีการประชุมพิจารณาและมีมติคณะรัฐมนตรีให้ชุมชนใช้กองทุนยุติธรรมของรัฐดำเนินการฟ้องศาลปกครอง เนื่องจากไม่สามารถดำเนินการให้กรมที่ดินเพิกถอนเอกสารสิทธิดังกล่าวไว้ ซึ่งชุมชนก็กำลังดำเนินการตามมติดังกล่าว เนื่องจากเป็นช่องทางหนึ่งที่จะสามารถทำให้ชุมชนอยู่ในที่ดินเดิมได้

นอกจากนี้ชุมชนได้เข้าร่วมกับขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม เพื่อเสนอเรื่องโดนชุมชนด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ชุมชนบ้านทับยางไม่ได้หยุดนิ่ง มีการต่อสู้เพื่อแก้ปัญหาที่ดินต่อเนื่องตลอดมา โดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิที่เป็นทั้งวิกฤติและโอกาสทำให้ชุมชนมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินมากขึ้น จึงควรมีการถอดบทเรียนในช่วงสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในอนาคต

1.2 คำถามวิจัย : แนวทางการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินที่ผ่านมามีลักษณะอย่างไร ผลจากการใช้แนวทางดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดบทเรียนของชุมชนในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดิน ภายหลังสถานการณ์ภัยพิบัติสึนามิ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินในอนาคต

1.4 เป้าหมาย

เพื่อค้นพบแนวทางและองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชน

1.5 กรอบแนวคิด

การศึกษาเป็นการศึกษาแนวทางการต่อสู้ การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชน กรอบในการศึกษาจึงเริ่มตั้งแต่

ระดับปัจเจก คือ เหตุผลการเข้าร่วมขบวนการต่อสู้กับชุมชน เนื่องจากปัญหาที่อยู่อาศัยที่เผชิญอยู่ในระดับสู่เสี่ยงต่ออิทธิพลท้องถิ่น เผชิญต่อกระบวนการกฎหมายที่ยุ่งยากซับซ้อน ทำไมชาวบ้านจึงเข้าร่วม

ระดับชุมชน ดูเรื่องกระบวนการต่อสู้ของชาวบ้าน แนวทางการจัดการปัญหาร่วมกัน ทำอย่างไรให้กระบวนการต่อสู้เรื่องปัญหาที่ดินมีความเข้มแข็งอย่างมีส่วนร่วม และยั่งยืน

ระดับภาคี ดูเรื่องกระบวนการเชื่อมประสานภาคีเครือข่าย แนวทางการทำงานกับเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย แนวทางการเชื่อมประสานกลไกระดับชาติ

1.6 ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน การตั้งถิ่นฐานของชุมชน
2. ศึกษากระบวนการต่อสู้ของชุมชน

1.7 ขอบเขตพื้นที่

ชุมชนบ้านทับยาง ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

1.8 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

- 1) ทีมวิจัย
- 2) ผู้นำทางการและไม่เป็นทางการ ผู้อาวุโส กลุ่มเยาวชน และคนในชุมชน
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลอำเภอท้ายเหมือง คณะกรรมการเร่งรัดการแก้ไขปัญหาที่ดินเครือข่ายจังหวัดพังงา

1.9 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับเชิงวิจัย

- 1) ได้บทเรียนและองค์ความรู้ในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย
- 2) ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างที่อยู่อาศัยและชุมชนใหม่อย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มแรงงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับเชิงงานพัฒนา

- 1) ได้เกิดการสรุปบทเรียนตนเองของชุมชน
- 2) คนในชุมชนเกิดทักษะการเรียนรู้จากข้อมูลจากการร่วมกันทำงานเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการทำงานอย่างมีส่วนร่วม
- 3) คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้กระบวนการการจัดระบบภายในชุมชนใหม่ เกิดการวางแผนทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชนใหม่

บทที่ 2

ทบทวนเอกสารและทุนเดิม

มิลการศึกษาจากเอกสารทำให้ชาวบ้านได้หลักฐานว่าในอดีต ที่ดินบริเวณที่ชาวบ้านอยู่เป็นชุมหมืองเก่า หมืองร้าง ซึ่งเป็นการให้สัมปทานบัตรในการทำเหมืองในอดีต เมื่อหมดสัมปทานบัตรที่ดินดังกล่าวจึงตกเป็นของหลวง และภาพถ่ายทางอากาศเห็นว่าเดิมที่เป็นพื้นที่ป่าไผ่ อ่อน ไส้แก่ อำเภอย้ายหมืองเป็นพื้นที่ที่ทำเหมืองกันมาตั้งแต่ในอดีต จึงมีผู้คนหลากหลายพื้นที่อพยพโยกย้ายเข้ามาอาศัยและเป็นลูกจ้างเหมืองรวมไปถึงทำเหมืองเอง ดังนั้นพื้นที่ที่เป็นเหมืองร้างหรือชุมหมืองเก่า จึงเป็นพื้นที่ของหลวง การที่นายทุนนำออกเอกสารสิทธิ ถือว่าเป็นการออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ ทำให้ชาวบ้านสามารถนำข้อมูลมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการต่อสู้เพื่อที่อยู่อาศัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 การศึกษาความเป็นมาของพื้นที่บ้านทับยาง ของ มูลนิธิชุมชนไท และศูนย์กฎหมายอันดามัน มี ข้อสรุปดังนี้

ชุมชนทับยาง เป็นหมู่บ้านหมู่ที่ 9 (เดิมเป็นหมู่ 3) ตำบลท้ายเหมืองอำเภอท้ายเหมืองจังหวัดพังงาเดิมราษฎรอาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอทุ่งมะพร้าวมีราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 มีการปลูกมะพร้าวมาก ยังมีท่าเรือใหญ่ที่ปากน้ำลำแก่นที่เรือกลไฟเข้ามาได้ มีการค้าขายกับต่างชาติ และมีการทำเหมืองหาบกันมากจนมีโรงถลุงแร่อยู่ที่ทุ่งมะพร้าวด้วย แต่เมื่อท้ายเหมืองมีการทำเหมืองสูบกันมากขึ้นโดยเฉพาะในบริเวณบ้านทับยางในปัจจุบันซึ่งเดิมเป็นเหมืองแร่ดีบุกอยู่ในเขตประทานบัตรเหมืองแร่ดีบุกมานานนับร้อยปี ในช่วงการทำเหมืองก่อนปี พ.ศ. 2500 บริเวณบ้านทับยางยังเป็นพื้นที่ที่ใช้ทำเหมืองทั้งหมด ไม่มีบ้านคน มีเพียงชุมชนดั้งเดิมที่อยู่บริเวณตลาด (หมู่ 4 ในปัจจุบัน)

ชาวบ้านทับยางหมู่ 3 ต.ท้ายเหมือง อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา ในปัจจุบันนี้ แรกเริ่มนั้นอยู่ในเขตประทานบัตรเหมืองแร่ดีบุก จำนวน 4 แปลง ได้แก่ ประทานบัตรหมายเลขท่อเหล็กที่ 2611 , 6087 , 6225 และ 4735 เมื่อกิจการเหมืองแร่ตกต่ำลงและเหมืองแร่บางแปลงหมดอายุประทานบัตร ชาวบ้านจึงเริ่มอพยพเข้ามาอยู่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาโดยปลูกกระต๊อบเล็กๆอาศัยหลบนอน ทำงานเป็นกรรมกรเหมือง และมีอาชีพร่อนแร่ท้ายเหมืองสูบมากขึ้นเรื่อยๆ หลังช่วงหมดอายุสัมปทาน และผู้ถือประทานบัตรคนสุดท้ายคือนายจัมต่าม ลิมดูล ยังได้เกลี้ยดินชุมหมืองและประกาศให้จับจองที่ดิน จึงมีผู้คนมาจับจองที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและร่อนแร่ท้ายเหมืองขายมากจนกระทั่งเป็นชุมชนใหญ่ทางการจึงยกขึ้นเป็นอำเภอและลดอำเภอทุ่งมะพร้าวลงเหลือเพียงกิ่งอำเภอและตำบล และขึ้นกับ อ.ท้ายเหมือง

ต่อมาเมื่อหมดยุสสัมปทาน นายจิมตาม ลิมดุลย์ เป็นผู้ถือประทานบัตรเหมืองแร่ดีบุก จำนวน 4 แปลงนี้คนสุดท้าย ได้ประกาศให้ผู้คนมาจับจองที่ดินเพื่อเก็บค่าเช่าที่และนำที่ดินไปออกเอกสารสิทธิเป็นโฉนดรวม 10 แปลง ก่อนนำที่ดินไปจำหน่ายกับธนาคารจนถูกยึดขายทอดตลาด แต่ก็ไปไถ่ถอนมาและขายที่ดินบางแปลงให้แก่บริษัทเอกชนไปทำสนามกอล์ฟพร้อมทั้งได้เก็บค่าเช่าจากราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตที่ดินกรรมสิทธิ์ของตนโดยให้ราษฎรทำสัญญาเช่า ราษฎรที่ไม่ยอมทำสัญญาเช่าถูกฟ้องร้องดำเนินคดีขับไล่และเรียกค่าเสียหาย ชาวบ้านถูกทนายหลอกให้ขาดนัดยื่นคำให้การและขาดนัดพิจารณาจนแพ้คดีทั้งหมดบ้านต้องถูกยึดบ้านที่สร้างเองแล้วยังต้องจ่ายค่าเช่าบ้านของตนเองแก่นายจิมตามชาวบ้านที่ไม่ยอมก็ถูกบังคับคดีหรือถอนบ้าน ทำให้มีชาวบ้านเดือดร้อนถึง 99 หลังคาเรือน รวมกว่า 400 คน

ลำดับเหตุการณ์

- ปี พ.ศ. 2460 อำเภอย้ายเมือง มีประทานบัตรเหมืองแร่ดีบุกอยู่หลายแปลง แต่ที่เกี่ยวข้องที่ดินพิพาทมี 4 แปลงด้วยกัน ได้แก่ ประทานบัตรที่ 2611 4735 6087 และ 6225
- ปี พ.ศ.2461 นายสุทธิวิธ ฦ นคร เป็นผู้ได้รับประทานบัตรเหมืองแร่คนแรก ได้แก่ ประทานบัตรเลขที่ 2611
- ต่อมาในปี พ.ศ. 2468
 - นายสุทธิวิธ ฦ นคร โอนประทานบัตรต่อให้แก่หลวงอร่ามสาครเขตต์ซึ่งเป็นนายเหมืองรายใหญ่แต่หลวงอร่ามฯ ให้นายอุทัย ฦ ระนองเป็นผู้เช่าทำเหมืองทั้งนี้ นายอุทัยได้ผูกเช่าประทานบัตรแปลงติดกันของขุนอุดมพัศดุอยู่ด้วยแล้วในนามยี่ห้อทำเหมืองหรือบริษัททำเหมือง
 - ขุนอุดมพัศดุยื่นขอประทานบัตร และได้รับประทานบัตรที่ 4735 ในปีถัดมา
- ปี พ.ศ. 2476
 - ขุนอุดมพัศดุประสบปัญหาทางการเงิน จึงโอนประทานบัตรให้แก่หลวงอร่ามฯ
 - หลวงอร่ามขอประทานบัตรที่ 6087
 - ในที่สุดหลวงอร่ามสาครเขตต์เป็นผู้ถือประทานบัตรทั้งหมด
- ปี พ.ศ.2479
 - หลวงอร่ามฯ ถึงแก่กรรม ขุนประเทศจีนนิกร บุตรชาย จึงเป็นผู้รับโอนประทานบัตรที่มีอยู่ทั้งหมด ได้แก่ บริเวณที่พิพาทกันอยู่ในปัจจุบัน 4 แปลง ได้แก่ ประทานบัตรหมายเลขต่อหลักที่ 2611 , 6087 , 6225 และ 4735 และ อีก 2 แปลง ได้แก่ ต่อหลักที่ 6601 และ 6218 โดยประทานบัตรส่วนใหญ่ของหลวงอร่ามฯ มักให้ผู้อื่นผูกเช่าต่ออีกทีหนึ่ง
 - ประทานบัตรที่ 2611 ครอบกำหนดต่ออายุขุนประเทศจีนนิกร จึงมอบหมายให้นายอุทัยยื่นขอต่ออายุและนำรังวัดเขตประทานบัตรตามแนวเขตเดิม

- ปี พ.ศ. 2480 พบว่าที่ดินนั้นทับที่ชุมชนและสถานที่ราชการบางส่วน ทับที่ทำกินชาวบ้าน 24 ราย และป่าไผ่ก่อนต้องเสียค่าชดเชย 7 ไร่ และยินยอมให้ต่ออายุประทานบัตร แต่ไม่ปรากฏการซื้อขายที่ดิน หรือ เป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ของเอกชนแต่อย่างใด
- ปี พ.ศ. 2484 ยังไม่ทันได้รับประทานบัตรก็เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ในปี พ.ศ. 2484 ทำให้ขุนประเทศจีนนิกร (นายอุทัย ผู้ผูกเช่า) หยุดทำเหมืองชั่วคราว ครึ่งละ 1 ปี ตลอด 4 ปี จนสิ้นสุดสงคราม ในปี พ.ศ. 2488
- ปี พ.ศ. 2490 ขุนประเทศจีนนิกรโอนประทานบัตรทั้งหมดให้แก่ นายอุทัย ณ ระนอง เพื่อนำเงินไปแบ่งมรดก หลังจากนั้น นายอุทัย ก็เป็นนายเหมืองทำยาเป้ง โดยเปิดให้เจ้าแกวรายอื่นมาผูกเช่าทำเหมือง โดยใช้วิธีแบ่งเปอร์เซ็นต์ นายอุทัย ทำการเปิดเหมืองบริเวณแปลง 2661 อยู่ 4 ปี จึงขอหยุดชั่วคราวเพราะค้ำค่าเช่า ตลอด 7 ปี และหาอุปกรณ์ไม่ได้
- ปี พ.ศ. 2491
 - นายอุทัย ณ ระนอง ขอหยุดทำเหมืองที่แปลงสองแปลงจนหมดอายุประทานบัตร
 - ชาวบ้าน (แป๊ะหวน) เริ่มทำงานในเหมืองเจ้าแกวอุทัย
- ปี พ.ศ. 2492
 - นายอุทัย ได้ยื่นเรื่องขออนุญาตอาศัยที่ประทานบัตรที่ 2611 ปลุกโรงเรือนและกงสี 3 หลัง ปลุกผักและเลี้ยงหมู เปิด ก่อ โดยต้องเสียค่าธรรมเนียม 2 บาท กลางปีจึงขออนุญาตเปิดเหมืองอีกครั้ง โดยชี้แจงว่า แร่ดีบุกกำลังมีราคาดีและที่แปลงนี้ยังมีแร่เหลืออยู่ จนกระทั่งได้เปิดเหมืองอีกครั้งในช่วงปลายปีเดียวกัน
 - ประทานบัตรที่ 6087 สิ้นอายุลง และนายอุทัย ได้ยื่นขอต่ออายุ เมื่อเจ้าหน้าที่ลงไปตรวจสอบแล้ว มีรายงานว่าการประทานบัตรแปลงนี้เดิมที่นายอุทัยเคยให้ถ้อยคำรับรองกับโลหกิจจังหวัดพังงา
- ปี พ.ศ. 2495 นายอุทัยโอนประทานบัตรทั้ง 6 แปลง ให้แก่บริษัท อุทัย ณ ระนอง โดยแจ้งต่อโลหกิจว่า เนื่องจากอายุมากแล้วและสุขภาพไม่ดีจึงประสงค์ให้กิจการและทรัพย์สินต่างๆ ตกแก่ลูกหลาน ต่อมาอีก 1 เดือนก็ขอถอนเรื่องขอร้องการโอนประทานบัตรแปลงที่ 2611 และ 6679 ปลอมให้สิ้นอายุประทานบัตรไปเอง
- ปี พ.ศ. 2498
 - นายอุทัย ณ ระนอง แจ้งครอบครองที่ดิน มี สค.1 เลขที่ 173 และ 153
 - นายการุณ ณ ตะกั่วทุ่ง แจ้งครอบครองที่ดิน มี สค.1 เลขที่ 253
- ปี พ.ศ. 2502
 - ประทานบัตรเหมืองแร่ของนายอุทัย ณ ระนอง หมดอายุทุกแปลง

- นายจิ้มต๋ามยื่นเรื่องราวขอประทานบัตรบริเวณแปลง 2611 เดิม ก่อนนายอุทัยขอต่ออายุประทานบัตรเพียง 1 สัปดาห์ จนเกิดพิพาทกันเรื่องสิทธิผิวดิน
- ชาวบ้าน (แป๊ะหวน) ปลุกบ้านอยู่อาศัยนับแต่หยุดทำเหมือง เพราะเจ้าแก้วบอกว่าเป็นที่ของรัฐ
- ปี พ.ศ. 2503 นายอุทัยยอมถอนคำคัดค้านการขอประทานบัตรของนายจิ้มต๋าม และนายจิ้มต๋ามเป็นผู้ได้รับประทานบัตรในที่สุด
- ปี พ.ศ. 2505
 - นายจิ้มต๋ามยื่นเรื่องราวและได้รับประทานบัตรเพิ่มอีก 4 แปลง ในบริเวณเดียวกัน
 - นายอุทัยขายที่ดินมี สค.1 และ นส. 3 เลขที่ 173 แก่นายจิ้มต๋าม (ต่อมานำไปออกโฉนดที่ 608 , 614 , 646 , 647 , 649) โดยไม่ทราบการทำประโยชน์ขณะซื้อขาย
- ปี พ.ศ. 2507
 - นายอุทัย ณ ระนอง ขอออก นส.3 เลขที่ 153 และขายต่อให้นายจิ้มต๋ามในวันเดียวกัน ระบุนในสัญญาว่าเป็นการซื้อขายที่ดินนา (ต่อมานำไปออกเป็นโฉนดที่ 809)
 - นางเริ่ม แซ่แต้ แบ่งขายที่ดิน นส.3 เลขที่ 104 ให้แก่นายจิ้มต๋ามโดยนายจิ้มต๋ามนำไปออกเป็น นส. 3 เลขที่ 352 ในวันเดียวกัน (ต่อมานำไปออกเป็นโฉนดที่ 807)
 - นายการุณ ณ ตะกั่วทุ่ง ขอออก นส.3 เลขที่ 253 และขายต่อให้นายจิ้มต๋ามในวันเดียวกัน (ต่อมานำไปออกเป็นโฉนดที่ 808)
- ปี พ.ศ. 2508 นายจิ้มต๋ามได้รับประทานบัตรที่ 9292 พร้อมกันกับแปลง 10606 ซึ่งนายจิ้มต๋ามซื้อที่ดินอ้างมี ส.ค.1 ต่อจากชาวบ้าน
- ปี พ.ศ. 2509 นายจิ้มต๋ามขอประทานบัตรที่ 10650 หรือ 6087 และได้รับประทานบัตรแปลงนี้ในปี พ.ศ. 2510
- ปี พ.ศ. 2510
 - ภาพถ่ายทางอากาศโดยกรมแผนที่ทหารปรากฏสภาพเป็นเหมืองแร่ มีขุมน้ำกระจายทั่วไปและสามารถเชื่อมต่อออกทะเลได้
 - มีการสร้างอนามัย
- ปี พ.ศ. 2511 – 2512
 - ปี พ.ศ. 2512 นายจิ้มต๋ามขอผ่อนผันออก สค.1 เลขที่ 420 , 421 แต่เจ้าพนักงานที่ดินลงรับปี 2515
 - นายจิ้มต๋ามเริ่มถมขุมนเหมืองและประกาศให้ชาวบ้านเข้ามาจองที่อยู่และร่อนแร่ขายได้
 - ตัดถนนลัดมูลจากสี่แยกอำเภอท้ายเหมืองไปยังชายทะเล

- ในปี พ.ศ. 2512 นายจัมต้ามเล็กทำเหมืองก่อนหมดอายุประทานบัตรแล้วนำที่ดินไปขอม่วนผันแจ้งครอบครองที่ดิน จำนวน 2 แปลงใหญ่ ก่อนขอลอกโฉนดในเวลาต่อมา ส่วนที่ดินน.ส.3 ที่อ้างชื่อจากนายอุทัย นางเริ่มและนายการุณ ในปี พ.ศ. 2505 และ 2507 นั้น นายจัมต้ามนำไปขอลอกโฉนดในปี พ.ศ. 2513 และ 2515 อีก 8 แปลงรวมเป็นที่ดินมีโฉนด จำนวน 10 แปลง เนื้อที่กว่า 200 ไร่ ที่มีชื่อเป็นของนายจัมต้าม ลิมดุลย์
- ปี พ.ศ. 2513 – 2518
 - ประทานบัตรของนายจัมต้ามหมดอายุทุกแปลง ตั้งแต่ปี 2513 จนกระทั่งแปลงสุดท้ายในปี 2518
 - นายจัมต้ามขอลอกโฉนดที่ดินตั้งแต่ปี 2513 – 2521 รวม 10 แปลง ที่เดิมอยู่ในเขตประทานบัตรของนายจัมต้ามเองจำนวน 4 แปลง โดยปรากฏว่า โฉนดที่ดิน 5 โฉนด (เลขที่ 608 , 614 , 646 , 647 , 649) ออกก่อนหมดอายุประทานบัตร (10650 , 10606) และยังระบุในใบได้ส่วนเพื่อขอลอกโฉนดว่าเป็นที่บ้านและสวนทำประโยชน์แล้วเต็มทั้งแปลง
- ปี พ.ศ. 2519 ภาพถ่ายทางอากาศโดยกรมแผนที่ทหารปรากฏสภาพเป็นเมืองร้าง มีชุมชนและพุ่มไม้ขึ้นกระจุกกระจายทั่วบริเวณ
- ปี พ.ศ. 2521 นายจัมต้าม จำนวนโฉนดที่ดิน 972 , 973 กับธนาคารกรุงไทย
- ปี พ.ศ. 2525 นายจัมต้ามจำนวนที่ดินอีกหลายแปลง และเริ่มเก็บค่าเช่าหลังละ 20 บาท โดยให้ชาวบ้านเซ็นสัญญาเช่า
- ในปี พ.ศ. 2526 มีการแบ่งเขตการปกครองใหม่ บ้านทับยางซึ่งเดิมเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ 3 ได้แบ่งแยกออกเป็นหมู่ 9 เนื่องจากชุมชนขยายตัวมากขึ้น และมีชาวบ้านเข้ามาอาศัยอยู่เรื่อยๆ
- ปี พ.ศ. 2527 ผู้ใหญ่อู่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก
- ปี พ.ศ. 2530 ธนาคารยึดทรัพย์นายจัมต้ามขายทอดตลาดไม่มีการเก็บค่าเช่าเป็นเวลา 3 ปี ผู้ใหญ่อู่ได้รับรางวัลแหวนทอง
- ปี พ.ศ. 2533
 - นายจัมต้ามไถ่ถอนที่ดินจากธนาคารในปี 2532 และขายที่ดินโฉนดที่ 973 ให้แก่บริษัททำเหมืองปิรียสอาร์ทเพื่อสร้างเป็นสนามกอล์ฟ
 - นายจัมต้ามก็กลับมาเก็บค่าเช่าอีกครั้ง แต่เก็บแพงขึ้นจากเดิมมาก โดยอ้างว่าเพราะชดเชยกับที่ไม่ได้มาเก็บ 3 ปี เช่น จาก 100 บาทเป็น 300 บาท หรือ 500 บาท
 - ชาวบ้านที่อยู่อาศัยบริเวณสนามกอล์ฟถูกไล่ออกไปอยู่ที่เนินทราย โดยให้สร้างบ้านเองแต่ต้องจ่ายค่าเช่าที่เดือนละ 100 บาท มีทั้งหมด 12 หลัง จึงรวมกันไปหาผู้ใหญ่อู่ประท้วงว่านายจัมต้ามเก็บค่าเช่าแพงเกินไป นายจัมต้ามก็ไม่ยอมลด อ้างว่าเป็นการย้อนหลังที่ไม่ได้เก็บมา 3 ปี เรื่องนี้นำมาสู่การฟ้องชาวบ้านทั้งหมดบ้านภายหลัง

- ช่วงปี พ.ศ. 2534 - 2537
 - เริ่มมีการฟ้องชาวบ้านขอให้ศาลสั่งให้รื้อถอน
 - ชาวบ้านถูกทนายหลอกให้ยอมเซ็นสัญญาเช่าและยอมความจนต้องแพ้คดีศาลสั่งให้รื้อถอนบ้านหมดทุกราย
 - อาจแยกชาวบ้านได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่ยอมซื้อที่ดินแต่ยังไม่แบ่งแยกโฉนด 2) กลุ่มที่ต้องเช่าบ้านตัวเองอยู่ 3) กลุ่มที่ชำระหนี้ครบแล้วทำสัญญาเช่าที่ดินอีกครั้ง โดยบ้านยังเป็นของตัวเอง 4) กลุ่มที่ถูกรื้อถอนบ้านและย้ายออกไปอยู่ที่อื่น
- ปี พ.ศ. 2538 มีการรื้อบ้านนายอุดมที่ไม่ยอมคดี จนตรอมใจตายทั้งสามและภรรยา
- ปี พ.ศ. 2547
 - มีการฟ้องชาวบ้านรอบ 2 กลุ่มบ้านที่ยังเป็นของตัวเอง อ้างว่าไม่จ่ายค่าเช่าเพื่อจะได้ยึดบ้าน
 - ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ โดยทุกคนต้องรื้อถอนบ้านออกจากที่ดินนายจัมต้ามหากไม่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ชาวบ้านส่วนมากยอมทำสัญญากับนายจัมต้ามหากไปโดยปริยาย แต่บางส่วนไม่ยอมจึงมีคำสั่งบังคับคดีจากศาลมาเรื่อยๆ และถูกตัดน้ำตัดไฟ และต้องรื้อทิ้งในที่สุด บางคนถูกแจ้งความจับข้อหาบุกรุก
 - คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ลงพื้นที่ ชาวบ้านร้องเรียนต่อ กสม. ด้วยว่าจัมต้ามหากให้ตรวจสอบว่านายจัมต้ามหากได้สิทธิในที่ดินมาโดยชอบหรือไม่
- ปี พ.ศ. 2548
 - มีการขอผ่อนผันการบังคับคดีเป็นเวลา 4 ปี
 - กพร. ชาติ โดยนายวิชณุ เครืองาม ได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินในเขตที่ดินของรัฐ อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา โดยมี พล.อ.สุรินทร์ พิกุลทอง เป็นประธานฯ
- ปี พ.ศ. 2549
 - กสม. มีมติว่า ที่ดินโฉนดเลขที่ 973 ต.ท้ายเหมือง จ.พังงา เป็นที่ดินของรัฐอย่างชัดเจน สมควรที่รัฐจะเพิกถอนที่ดินดังกล่าว และมีข้อเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อหน่วยงานต่างๆ
- ปี พ.ศ. 2552 มีการบังคับคดี 5 ราย โดยให้ชาวบ้านรื้อถอนออกจากที่ดิน
- ปี พ.ศ. 2553
 - กพร. ชาติ มีมติเห็นชอบมติของอนุกรรมการฯ ให้เพิกถอนเอกสารสิทธิ 170 ไร่ ซึ่งกรมที่ดินออกเอกสารสิทธิมิชอบจาก สค.1
 - ชาวบ้านกว่า คนรวมตัวเคลื่อนไหวเจรจากับกรมบังคับคดี ซึ่งส่งผลให้ไม่มีการบังคับคดีเกิดขึ้น
- ปี พ.ศ. 2554

- มีมติคณะรัฐมนตรีให้ชาวบ้านฟ้องศาลปกครอง โดยให้กองทุนยุติธรรมเป็นผู้ดูแลค่าใช้จ่าย และให้มีการชะลอการบังคับคดี
- ยื่นฟ้องศาลปกครอง ให้ที่ดิน 170 ไร่กลับคืนมาเป็นที่ดินของรัฐ และเสนอให้เป็นพื้นที่โฉนดชุมชนในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

2.2 ผลการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และคณะกรรมการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.)

ทั้งสองคณะกรรมการ มีความเห็นสอดคล้องกัน คือ

2.3 ตัวแทนชุมชนบ้านทับยาง ทำหนังสือถึง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย) ที่พิเศษ 2/2553 ลงวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2553 เรื่อง การเพิกถอนโฉนดที่ดินตามมติ ก.บ.ร. ชชาติ

ตามหนังสือที่ พง. 0019.02.3 / ลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2553 หนังสือที่ พง. 0019.02.1 / 4413 ลงวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2553 รวม 2 ฉบับ ทางเราได้ไปติดตามที่จังหวัดพังงา เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2553 ณ หอประชุม อบจ. จังหวัดพังงา ตามที่ นายณฤพล บุญขึ้น (กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ ก.บ.ร.) ได้มีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดพังงาเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 หนังสือที่ 0203 / 362 ให้มีคำสั่งถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามมติ กปร. จนถึงตอนนี้ยังมีความคืบหน้าอะไร ที่จะเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้านทับยาง ได้สักเรื่อง ทางผู้ช่วยเลขานุการ คุณณฤพล ส่งหนังสือถึงกรมที่ดิน ที่ 0203 / 362 ลงวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2553

กรมที่ดินส่งหนังสือ ถึงเจ้าหน้าที่ที่ดินจังหวัดพังงาที่ ม.ท.0516.2 (1) / 22058 ให้ตรวจสอบที่ดินเพิกถอนเป็นบางส่วนและให้สำรวจทางน้ำพุทง กันทางน้ำให้เป็นคลองสาธารณะ กลายเป็นว่าเจ้าหน้าที่ที่ดินสาขาอำเภอท้ายเหมืองบิดเบือนข้อมูลความเป็นจริง โดยปกปิดไม่ยอมแจ้งผู้ร้องให้ทราบ แล้วยังรายงานข้อมูลไม่ตรงกับตามความเป็นจริง กล่าวหาชาวบ้านว่าคัดค้านในการวางวัดเป็นลักษณะปัญหามวลชน ตามหนังสือที่กล่าวข้างต้น พยายามเข้าไปดำเนินการโดยละม่อมแล้ว แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ สิ่งที่ชาวบ้านคัดค้านเจ้าหน้าที่วางวัด คือ เจ้าหน้าที่ไปวางวัดแปลงที่ไม่ใช่มติของ กปร. จะไปลงหลักโฉนดใหม่ แบบนี้หรือที่กันแนวเขต สิ่งที่สำคัญหนังสือทุกฉบับไม่ได้อ้างถึงมติ กปร. แต่กลับไปอ้างมติของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งมันคนละเรื่องกัน เราไม่ทราบว่ามีวัตถุประสงค์หรือเจตนาอะไรต่อชาวบ้าน

ล่าสุดได้ประสานงานไปหา คุณภูเบศร์ ปรีกษารัฐมนตรี (ประธานคณะกรรมการ ค.ป.ส.ม.) แล้วแต่ได้คำตอบ คุณศรีสุดา บอกว่าให้ทางชุมชนไปติดตามเรื่องที่กรมที่ดินเอาเอง เพราะทางสำนักนายกรัฐมนตรี

ได้รายงานไปแล้ว เมื่อเรื่องเป็นแบบนี้ชาวบ้านจะพึ่งพาใครได้อีก จึงเรียนมาเพื่อทราบและโปรดแก้ไขระบบงานของภาครัฐอย่างเอาจริงเอาจังในรัฐบาลชุดนี้ด้วยคะ

2.4. ชาวตำบลยางพ่องศาลปกครอง ให้เพิกถอนที่ดินที่ออกมิชอบ ตามมติ กพร. 19 ธันวาคม 2545

ผู้ฟ้องคดีทั้ง 36 คนประสงค์ที่จะขอให้ศาลพิพากษาให้มีการคุ้มครอง (ก) สิทธิส่วนบุคคลของผู้ฟ้องคดีทั้งหมดให้สามารถใช้ที่ดินโฉนดเลขที่ 972 และ 973 ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ซึ่งเป็นที่ดินของรัฐและตนครอบครองอยู่เป็นที่ยู่ออาศัยและประกอบอาชีพต่อไป เพื่อให้สามารถดำรงวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพในแบบแผนที่สัมพันธ์อยู่กับทรัพยากรที่ดิน ต้นไม้ น้ำบน ฯลฯ ที่ดินทั้งสองแปลงอย่างที่เป็นมาและเป็นอยู่ต่อไป และ (ข) สิทธิชุมชน ซึ่งเป็นสิทธิร่วมกันของชุมชนที่ประกอบด้วยผู้ฟ้องคดีทั้ง 36 คนและเพื่อนร่วมชุมชนหมู่บ้านตำบลยางอื่นๆ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติซึ่งได้แก่ ที่ดิน ต้นไม้ น้ำ ฯลฯ ในฐานะที่เป็นฐานการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชุมชน และเพื่อให้ชุมชนหมู่บ้านตำบลยางสามารถใช้ศักยภาพของชุมชนในการร่วมจัดการทรัพยากร ที่ดิน ต้นไม้ น้ำ ฯลฯ ร่วมกับหน่วยงานปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์สาธารณะได้อย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ ในการให้ความคุ้มครองสิทธิดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีทั้ง 36 คน ขอให้ศาล มีคำพิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากในพื้นที่บ้านตำบลยางมีที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ตำบลท้ายเหมืองในที่ดินหลายแปลงทั้งที่มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง(นสล.)แล้ว และบนที่ดินที่มีการร้องขอให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการเพิกถอนการออกโฉนดที่ดิน เลขที่ 972 และ 973 ซึ่งหากมีการเพิกถอนการออกโฉนดที่ดิน 972 และ 973 ตามที่มีคำขอต่อศาลแล้วในคำฟ้องข้อที่ 1 ผู้ฟ้องคดีจึงมีความประสงค์ให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนของผู้ฟ้องคดีในฐานะของประชาชนผู้รวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องเยียวยาสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์ในที่ดินโฉนดเลขที่ 972 และ 973 ด้วยการรับรองสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญโดยดำเนินงานในโฉนดชุมชนในพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของบ้านเรือนและประกอบอาชีพของผู้ฟ้องคดีและสมาชิกชุมชนหมู่บ้านตำบลยางอื่นๆ ที่ตั้งในที่ดินโฉนดเลขที่ 972 และ 973 ตำบลท้ายเหมืองอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา โดยให้มีการเพิกถอนโฉนดที่ดินดังกล่าวเพื่อการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง(คสล.)ที่จะออกต่อไป รวมทั้ง ให้การรับรองสิทธิของผู้ฟ้องคดีและสมาชิกชุมชนอื่นที่จะอยู่อาศัย ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตต่อไปในพื้นที่ภายในขอบเขตของที่ดินโฉนดเลขที่ 972 และ 973 ดังกล่าวภายใต้หลักการของการจัดให้มีโฉนดชุมชนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. 2543 ต่อไป

ทั้งนี้ ภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา เพื่อให้มีสอดคล้องและเป็นพื้นฐานกับการดำเนินการต่อไปตามคำขอที่ 2 ต่อไปนี้

2.ให้มีการออกโฉนดชุมชนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. 2553 ครอบคลุมพื้นที่โฉนดทั้งสองแปลง เพื่อให้เกิดความชัดเจนของสิทธิชุมชนหมู่บ้านทับยางที่จะสามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติเหนือพื้นที่ดังกล่าว ป้องกันการล่งล้ำหรือความยุ่งเหยิง ไร้ระเบียบในการเข้ามาใช้ประโยชน์เพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลโดยบุคคลต่างๆ โดยมีขอบ ขณะเดียวกันก็เป็นการกำหนดขอบเขตภาระหน้าที่ในการจัดการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติเหนือและในที่ดินดังกล่าวให้มีความชัดเจนด้วย

อนึ่ง ผู้ฟ้องคดีทั้ง 36 คนใคร่ขอกราบเรียนเพิ่มเติมว่า ผู้ฟ้องคดีทั้งหมดและเพื่อนร่วมชุมชนหมู่บ้านทับยางได้ร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนซึ่งรวมทั้งที่ดินทั้งสองแปลงดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2549 โดยหนึ่งในวิธีการจัดการดังกล่าวได้รวมถึงการจัดองค์คณะกรรมการปกป้องสิทธิชุมชน กองทุนแก้ไขปัญหาที่ดินและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยชุมชนบ้านทับยาง ฯลฯ รวมถึง การกำหนดกติการักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และการอยู่ร่วมกัน

2.5 ผลการการวิเคราะห์ประเด็นความไม่เป็นธรรม จากโครงการศึกษาวิจัยกระบวนการเรียนรู้สู่การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมคดีที่ดิน

การศึกษามีวัตถุประสงค์ เพื่อ ทำความเข้าใจกับสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมและข้อกฎหมาย และสร้างข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการยุติธรรม การปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดิน รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายร่วมกัน ซึ่ง ได้ศึกษาคดีที่ดิน 5 กรณี โดยมีเนื้อหาสาระ

กรณีศึกษาชุมชนบ้านทับยาง มีประเด็นความไม่เป็นธรรมที่พบจากเอกสารและการสัมภาษณ์ชาวบ้านเบื้องต้นได้ดังนี้

1) การครอบครองที่ดินประทานบัตรเหมืองแร่หลังหมดอายุประทานบัตร

การที่ผู้ถือประทานบัตรเหมืองแร่คนสุดท้ายหลังหมดอายุประทานบัตร ได้แจ้งสิทธิในที่ดินที่เป็นข้อพิพาทโดยอ้างว่าได้เข้าครอบครองทำประโยชน์ แต่ในความเป็นจริงมิได้เข้าครอบครองทำประโยชน์ และนำที่ดินไปขออนุญาตเลขที่ 972 และ 973 ตาบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา จึงไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่เป็นธรรมกับราษฎรคนอื่นๆที่ครอบครองที่ดิน เพราะ

- ก. ที่ดินดังกล่าวเคยอยู่ในเขตประทานบัตรเหมืองแร่ซึ่งใบอนุญาตหมดอายุแล้ว ผู้ถือประทานบัตรจึงไม่ได้มาซึ่งสิทธิครอบครอง สิทธิในประทานบัตรที่เคยได้รับครั้งประทานบัตรยังมีอายุอยู่ ตาม

มาตรา 73(3) การใช้ประโยชน์ต่างๆในพื้นที่ที่ประธานบัตรที่ดินอายุแล้วโดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ.แร่ พ.ศ. 2510 จึงไม่สามารถกระทำได้ คงเป็นสิทธิเฉพาะผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือหน่วยงานของรัฐที่มีสิทธิและหน้าที่ในที่ดินเหล่านั้นเท่านั้น

- ข. ภาพถ่ายทางอากาศปี 2510 ไม่ปรากฏร่องรอยการทำประโยชน์ในที่ดินแปลงพิพาทแต่อย่างใด การใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีข้อพิพาทเพียงจะมีการครอบครองใช้เป็นที่อยู่อาศัยกันมากใน ช่วงหลังหมดอายุประธานบัตรเหมืองแร่โดยชาวบ้านมาตั้งเพิกพักอาศัยและร่อนแร่ขาย
- ค. มีหลักฐานที่นายจิมตามยอมรับว่าที่ดินแปลงนี้เป็นของรัฐมาแล้ว โดยนายอุทัย ณ ระนอง ผู้ถือประธานบัตรเดิมจะขอต่ออายุแต่นายจิมตามยื่นขออนุญาตทำเหมืองแร่ก่อน นายอุทัยจึงคัดค้านว่าที่บ่อกอง แต่ นายจิมตามมีหนังสือเป็นเอกสารเมื่อวันที่ 22 มิ.ย. 2502 แจ้งว่าเข้าใจว่าที่ดินแปลงนี้เป็นของรัฐ หากนายอุทัยจะอ้างสิทธิก็ต้องนำหลักฐานมาพิสูจน์ซึ่งนายอุทัยไม่ได้แสดงหลักฐานพิสูจน์ว่าครอบครองมาก่อน ที่ดินนี้จึงปราศจากการครอบครองของผู้ใด และตกเป็นของรัฐ

ดังนั้นหากจะมีการรับรองสิทธิในการครอบครองที่ดินหลังปี 2510 ก็ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนเสนอหลักฐานการพิสูจน์อย่างเท่าเทียมกัน มิใช่ให้สิทธิแก่ผู้หนึ่งผู้ใดแล้วผู้ที่ได้สิทธิไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

2) การทำสัญญาเช่าอาคารและที่ดินและการซื้อที่ดินที่ไม่เป็นธรรม

การที่นายจิมตามอ้างว่าเป็นเจ้าของที่ดินตามโฉนดเลขที่ 972 และ 973 ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ซึ่งหน่วยงานของรัฐทั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ กบร. ตรวจสอบลงมติว่าได้โฉนดมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เกิดการกระทำที่ไม่เป็นธรรมหลายประการ เช่น

- ก. ไปทำสัญญาเช่าและเก็บค่าเช่าทั้งจากราษฎรที่เช่าและไม่ได้เช่าแต่อาศัยในที่ดินผืนนี้ จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านจ่ายค่าเช่าเพราะความรำคาญและทั้งโดนบีบบังคับ จึงไม่เป็นธรรมต่อชาวบ้าน
- ข. ชาวบ้านที่ตัดใจซื้อที่ดินจากนายจิมตามโดยจ่ายเงินมัดจำล่วงหน้าไว้ แต่ไม่ได้รับการโอนที่ดินให้ทั้งหมด เพราะนายจิมตามตั้งเงื่อนไขไว้ว่าจะต้องซื้อครบทั้งผืนรวม 7 รายจึงจะแบ่งแยกโฉนดที่ดินให้
- ค. นายจิมตามฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยชาวบ้านไม่สามารถชำระค่าเสียหายเป็นเงินได้ จึงถูกยึดบ้านโดยประเมินราคาให้ต่ำมาก (อาคารปูนซีเมนต์ขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 25 เมตร ให้ราคาเพียง 50000 บาท หรือตารางเมตรละ 400 บาทเท่านั้น)

3) สิทธิในการครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินพิพาทของชุมชนที่อยู่อาศัยมานาน

คำถามสำคัญในประเด็นนี้คือเมื่อสิทธิในที่ดินพิพาทตกเป็นของรัฐ แล้วใครควรจะได้รับการรับรองสิทธิตามกฎหมายในการ จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่าตำบลท้ายเหมืองมีชุมชนตั้งถิ่นฐานต่อเนื่องกันมายาวนานนับร้อยปีแล้ว แม้ที่บ้านทับยางในอดีตเป็นที่ประทานบัตรเหมืองแร่ไม่มีผู้อยู่อาศัย แต่เนื่องจากชุมชนท้ายเหมืองมีระบบเศรษฐกิจดี จึงดึงดูดคนให้ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานและหางานทำจึงมีการขยายของชุมชนท้ายเหมืองเดิมออกมาเป็นชุมชนบ้านทับยางและบ้านทับยางก็ถือเป็นชุมชนที่ลงหลักปักฐานอยู่ถาวรแล้ว หากจะย้ายออกก็จะเป็นการไม่เป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นซึ่งรัฐจัดสรรที่ดินให้คนจนคนไร้ที่อยู่ที่ทำกินได้มีที่อยู่อาศัยทำกิน เช่นนิคมสร้างตนเอง เขตปฏิรูปที่ดิน ให้สิทธิทำกิน ฯลฯ จึงควรจะต้องดำเนินการรับรองสิทธิของราษฎรในชุมชน อาจจะใช้รูปแบบสิทธิชุมชนให้มีโฉนดชุมชนก็ได้ เพื่อเป็นหลักประกันให้ราษฎรในชุมชนทุกครอบครัวได้มีสิทธิและโอกาสในการครอบครองเพื่ออยู่อาศัยและประกอบอาชีพที่มั่นคงถาวรต่อไป

4) การให้บริการช่วยเหลือทางกฎหมายจากผู้มีอาชีพทนายความ

ในระหว่างการต่อสู้คดีความ ชาวบ้านแต่ละรายได้รวมเงินกันจ้างทนายต่อสู้คดีความให้ แต่ปรากฏว่าไม่ได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมจากทนายจนชาวบ้านใช้คำว่า “ทนายหลอกหรือทนายโกง” เพราะเอาเงินชาวบ้านไปจำนวนมาก แต่ไม่มีความเป็นมืออาชีพโดยไม่ได้ช่วยให้คำแนะนำแก่ราษฎรอย่างเหมาะสม ทำให้จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ จำเลยขาดนัดพิจารณา จำเลยไม่สืบพยาน ฯลฯ จนทำให้คดีความแพ้งทั้งหมู่บ้านทำความเดือดร้อนให้กับราษฎรจำนวนมาก การประพฤติปฏิบัติของทนายความที่ไม่ถูกต้องไม่เหมาะสมจึงไม่เป็นธรรมกับราษฎร

5) การขับไล่ราษฎรออกจากพื้นที่

สืบเนื่องจากมติของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ 11/2549 และมติของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.) เห็นชอบมติของอนุกรรมการตรวจสอบการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินในเขตที่ดินของรัฐ อำเภอย้ายเหมืองจังหวัดพังงาเมื่อวันที่ 21 ก.พ. 2551 ที่ชี้ชัดตรงกันว่าที่ดินที่ดินโฉนดเลขที่ 972 และ 973 ซึ่งออกจากหลักฐานการแจ้งครอบครองที่ดิน (ส.ค.1 เลขที่ 420 และ 421 ต.ท้ายเหมือง อ.ท้ายเหมือง) ของนายจัมตามเมื่อปี พ.ศ. 2515 ไม่ทำให้ได้สิทธิในที่ดินตามที่แจ้ง ตามนัยมาตรา 5 แห่ง พ.ร.บ.ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497จึงให้กรมที่ดินเพิกถอนโฉนดเลขที่ 972 และ 973 นั้น ถือเป็นประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่การตรวจสอบพิสูจน์รับรองสิทธิของราษฎรที่ครอบครองและทำประโยชน์ที่ดินผืนนี้โดยชอบต่อไป แต่กรมที่ดินไม่ดำเนินการตามมติดังกล่าว และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติมีการทำทลายด้วยคำพูดทำนองว่า

กฎหมายที่ดินอยู่เหนือมติ ครม. และมติขององค์การอิสระ ฯลฯ จึงมีนัยยะถึงการขาดความตระหนักและสำนึกต่อสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างยิ่ง

ความคิดเห็นเบื้องต้นต่อกรณีศึกษา

กรณีศึกษาเรื่องนี้มีข้อมูลเกี่ยวข้องของจำนวนมากที่จำเป็นจะต้องใช้เวลาศึกษาให้นานกว่านี้ แต่เนื่องจากระยะเวลาศึกษามีจำกัด จึงพยายามศึกษาวิเคราะห์ประเด็นหลักๆ ที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับความเป็นธรรมโดยมีข้อเสนอเบื้องต้นดังนี้

1) **กรณีเอกสารสิทธิที่ดินที่สงสัยว่าจะออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย** คือ ที่ดินโฉนดเลขที่ 972 และ 973 ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา สมควรดำเนินการตามมติของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ 11/2549 และมติของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคารกที่ดินของรัฐ (กปร.) เห็นชอบมติของอนุกรรมการตรวจสอบการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินในเขตที่ดินของรัฐ อำเภอท้ายเหมืองจังหวัดพังงา เมื่อวันที่ 21 ก.พ. 2551 ที่ชี้ชัดตรงกันว่าที่ดินที่ดินโฉนดเลขที่ 972 และ 973 ซึ่งออกจากหลักฐานการแจ้งครอบครองที่ดิน (ส.ค.1 เลขที่ 420 และ 421 ต.ท้ายเหมือง อ.ท้ายเหมือง) ของนายจิมต๋ามเมื่อปี พ.ศ. 2515 ไม่ทำให้ได้สิทธิในที่ดินตามที่แจ้ง ตามนัยมาตรา 5 แห่ง พรบ.ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 เนื่องจากข้อมูลสนับสนุนดังนี้

- ก. ที่ดินดังกล่าวเคยอยู่ในเขตประทานบัตรเมืองแร่ซึ่งใบอนุญาตหมดอายุแล้ว ผู้ถือประทานบัตรจึงไม่ได้มาซึ่งสิทธิครอบครอง สิทธิในประทานบัตรที่เคยได้รับครั้งประทานบัตรยังมีอายุอยู่ ตามมาตรา 73(3) การใช้ประโยชน์ต่างๆในพื้นที่ประทานบัตรที่สิ้นอายุแล้วโดยอาศัยอำนาจตาม พรบ.แร่ พ.ศ. 2510 จึงไม่สามารถกระทำได้ คงเป็นสิทธิเฉพาะผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือหน่วยงานของรัฐที่มีสิทธิและหน้าที่ในที่ดินเหล่านั้นเท่านั้น
- ข. ภาพถ่ายทางอากาศปี 2510 ไม่ปรากฏร่องรอยการทำประโยชน์ในที่ดินแปลงพิพาทแต่อย่างใด
- ค. หลักฐานที่นายจิมต๋ามยอมรับว่าที่ดินแปลงนี้เป็นของรัฐมาแล้ว โดยหลักฐานที่นายอุทัย ณะรอง ผู้ถือประทานบัตรเดิมจะขอต่ออายุแต่นายจิมต๋ามยื่นขออนุญาตทำเหมืองแร่ก่อน นายอุทัยจึงคัดค้านว่าทับที่ดินเอง แต่นายจิมต๋ามมีหนังสือเป็นเอกสารเมื่อวันที่ 22 มิ.ย. 2502 ยืนยันว่าเข้าใจว่าที่ดินแปลงนี้เป็นของรัฐ

จากข้อมูลหลักฐานข้างต้นนี้จึงสมควรเพิกถอนเอกสารสิทธิที่ดินโฉนดเลขที่ 972 และ 973 ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ให้ที่ดินตกเป็นของรัฐ

2) **กรณีที่ได้กันที่ดินออก** ระหว่างการสำรวจขออนุญาตของนายจิมตามในปี 2502 ซึ่งทับพื้นที่ของราษฎรอีกหลายคน ควรจะต้องดำเนินการสอบสวนสิทธิและจัดการแก้ปัญหาเอกสารสิทธิด้วย

3) **กรณีถูกทนายโกง** ทำให้ราษฎรไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี ควรเปิดโอกาสให้ราษฎรที่ตกเป็นจำเลยเข้าถึงทนายความหรือผู้ให้คำแนะนำทางกฎหมายที่ได้มาตรฐานและมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อไม่ให้ราษฎรตกเป็นเหยื่อทนายความที่ประพฤติไม่สุจริตต่อลูกความของตน

4) **การทำสัญญาเช่าที่ดินและเรียกเก็บค่าเช่าที่ดิน** เอากับราษฎรและฟ้องร้องขับไล่เรียกค่าเสียหายจากการผิดสัญญาจากราษฎรในขณะที่ยังมีประเด็นขัดแย้งต่อสู้กันในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินจึงน่าจะไม่เป็นธรรมกับราษฎร จึงควรจะต้องชะลอการพิจารณาคดีในศาลและดำเนินการแก้ปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินให้จบเสียก่อน

5) **ยังมีที่ดินอีกหลายแปลงที่มีลักษณะเดียวกันกับที่ดินที่เป็นกรณีพิพาท** เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมโดยเฉพาะราษฎรในท้องถิ่น จึงทบทวนการออกเอกสารสิทธิที่ดินในเขตตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงาทั้งหมดเพื่อแยกแยะเอกสารสิทธิที่ดินที่ออกโดยชอบด้วยกฎหมาย และเอกสารสิทธิที่ดินที่ออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ราษฎรทั้งปวงโดยเฉพาะที่อยู่มาดั้งเดิม

บทที่ 3

สถานการณ์และบริบทของชุมชน

3.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่

ชุมชนบ้านทับยาง เดิมอยู่ในเขต หมู่ 3 ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น หมู่ 9 ต.ท้ายเหมือง อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา บริเวณสี่แยกอำเภอท้ายเหมืองซึ่งอยู่ในตัวอำเภอที่มีทั้งหน่วยงานราชการ เช่น ที่ว่าการอำเภอท้ายเหมือง โรงพยาบาลท้ายเหมือง เทศบาลอำเภอท้ายเหมือง ฯลฯ และมีชุมชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เนื่องจากเป็นเส้นทางหลักที่ใช้เป็นทางผ่านระหว่างภูเก็ท-โคกกลอย-ท้ายเหมือง-เขาหลัก-ตะกั่วป่า

ที่ดินในบริเวณอำเภอท้ายเหมือง เป็นเหมืองแร่ดีบุกมานานนับร้อยปี ปัจจุบันยังเห็นสภาพเป็นชุมชนเหมืองเก่ากระจายเต็มพื้นที่ ที่แถบนี้ถูกขอประทานบัตรซ้ำแล้วซ้ำเล่าเปลี่ยนโอนกันมาเรื่อยๆ และชาวบ้านส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่เข้ามาทำเหมืองแร่ในสมัยนั้น

ปัจจุบันมีผู้อาศัย 68 หลังคาเรือน จำนวน 144 ครอบครัว ประชากร 380 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย ประมงพื้นบ้าน และทำสวน

3.2 การอพยพเข้ามาของชาวบ้าน

ในช่วงการทำเหมืองก่อนปี 2500 บริเวณบ้านทับยางเป็นพื้นที่ที่ใช้ทำเหมืองทั้งหมด ไม่มีบ้านคน มีเพียงชุมชนดั้งเดิมที่อยู่บริเวณตลาด) หมู่ 4 ในปัจจุบัน (ส่วนชาวบ้านทับยางในปัจจุบันเริ่มเข้ามาอยู่ตั้งแต่ปี 2500 เป็นต้นมา

แป๊ะหงวนและป่าหนุ่ยเป็นกลุ่มแรกที่มาลงหลักปักฐานที่นี่ ตอนนั้นมีเพื่อนบ้านประมาณ 2-3 ครอบครัว บ้านของป่าหนุ่ยในช่วงแรกเป็นกระท่อมขุดจาก จากนั้นได้เปลี่ยนเป็นหลังคาสังกะสี และต่อมาเมื่อได้บ้านเลขที่ชั่วคราวก็ยกเป็นบ้านถาวร

นายหงวน แซ่ตัน หรือแป๊ะหงวน อายุ 75 ปี อดีตคนเฝ้าเครื่องดูดเหมือง ได้เข้ามาทำงานกับบริษัททุติย ณ ระนอง ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ .2500 เมื่อเก่าแก่เลิกกิจการไป แป๊ะหงวนก็ยังคงหาแร่ต่อ โดยการวิดแร่หรือร่อนแร่ แม้ต่อมาราคาแร่จะตกจนต้องเลิกหาแร่ไป แต่ก็ยังคงปลูกผักสวนครัวอยู่บริเวณชุมชนเหมืองมาตลอด

ชาวบ้านเริ่มเข้ามาอยู่หลังปี 2512 เมื่อนายจัมต้าม ลัมดุลย์ เลิกทำเหมือง ได้ทยอยถมชุมชนเหมืองและให้คนไปบอกชาวบ้านว่าประทานบัตรหมดอายุแล้วจะจับจองกันตรงไหนก็ได้ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ขายอาหาร และหากินกับเหมืองแร่ ต้องเข้าบ้านอยู่ซึ่งนอกจากจะหาขายแล้วค่าเช่าก็แพงอีกด้วย เมื่อมี

ที่ดินให้จับจองก็ต่างพากันมาปลูกบ้านลักษณะเป็นกระต๊อบอยู่กันทั่วไป หลังจากนั้นก็มีชาวบ้านทยอยกันเข้ามาอยู่เรื่อย ๆ

ชาวบ้านดั้งเดิมจะอยู่กันบริเวณตลาดท้ายเหมืองหลังศาลเจ้าไป แต่ก่อนเป็นหมู่เดียวกัน ปัจจุบันที่ตลาดเป็นหมู่ 4

ถนนลิมดูลย์เดิมชื่อถนนชายทะเล เมื่อก่อนไม่มีถนนเส้นนี้มีแต่ถนนที่ผ่านหน้าโรงเรียน ที่ดินบริเวณที่แยกไฟแดงเป็นที่ดินที่ตกทอดกันมาของนายวิเชียร สนธิวานิชย์ เดิมเป็นห้องเช่า ช่วงที่นายอุทัยทำเหมือง เคยมาขอซื้อที่ดินเพื่อตัดถนน แต่นายวิเชียรไม่ขาย เพราะนายอุทัยมาขอซื้อแบบคนรวย นายวิเชียรก็เป็นคนรวยในแถบนี้ เป็นเจ้าของรถประจำทางที่วิ่งระหว่าง ทุ่งมะพร้าว ท้ายเหมือง ช่วงประมาณปี 2505-2506 นายจัมต้ามลิมดูลย์ มาขอซื้อแบบคนจน น่าสงสาร นอบน้อม ขอร้องว่าจะทำเหมืองแร่ไม่มีทางให้รถเข้า นายวิเชียรสงสารเลยขาย 3 ห้อง ราคา 90,000บาท นายจัมต้ามลิมดูลย์ ก็ค่อยๆผ่อนให้ทีละพันสองพันจนครบตามจำนวน และสัญญาว่าจะแบ่งที่ดินด้านในให้แต่สุดท้ายก็ไม่ให้ ปี 2520 เปลี่ยนเป็นถนนลาดยาง ชื่อถนนชายทะเล และเพิ่งมาเปลี่ยนเป็นถนนลิมดูลย์ สมัยนายจุรินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์ เป็น ส.ส. มีการขยายถนนโดยสุขาภิบาลและทำรูปเต๋ามาประดับไว้เนื่องในงานอนุรักษ์เต่าทะเล

วาริน หนูคง หรือพีตัม เล่าว่าตอนนั้นที่บ้านโกเกียรติที่ขายมือถือตอนนั้น เมื่อก่อนเป็นกงสีเหมือง หุงข้าวตรงนั้น ร้านกาแฟก็อยู่ตรงนั้น พอเหมืองเล็ก คำทำเป็นที่ล้างแร่ มีกองแร่กองใหญ่ (ติดบ้านของนายจัมต้ามลิมดูลย์ ในปัจจุบัน) พีตัมตอนเด็กๆเรียนอยู่โรงเรียนท้ายเหมือง โรงเรียนเล็กก็เอาขนมที่แม่ทำมาขาย ในช่วงนั้นแถบนี้มีแต่บ้านพักคนงาน ไม่มีบ้านชาวบ้าน พีตัมย้ายมาตอนอยู่ ป.2 ประมาณ (2510) ตอนนั้นที่บ้านเก่าน้ำท่วม พีตัมเป็นคนท้ายเหมือง สภาพตอนนั้น เลยสี่แยกไปเป็นชุมชนดั้งเดิมอยู่ก่อนแล้ว เป็นตลาดบ้านพีตัมน้ำท่วมเลยย้ายเข้ามาอยู่ฝั่งนี้ ตอนนั้นถนนเส้นเล็ก กว่าจะไปถึงชายทะเลก็ค้ำแล้ว ตอนนั้นเข้ามาก็มาร่อนแร่กัน หลังป่าช้าแร่ดีมาก เม็ดโตๆ พอไปทำรางวิดแร่ ตรงหน้าอ้าม)ศาลเจ้า(ก็เป็นชุม เมื่อเหมืองเล็ก นายจัมต้ามก็ทยอยถมชุมเหมือง โดยการดูดน้ำในชุมออก และนำทรายมาถม เริ่มจากบริเวณหน้าศาลเจ้าได้มาเรื่อยๆ เมื่อสัมปทานแปลงสุดท้ายของนายจัมต้าม ลิมดูลย์ หมดลง นายจัมต้าม ลิมดูลย์ได้ให้นายสว่าง ซึ่งเป็นลูกน้องไปประกาศกับชาวบ้านว่า สัมปทานจะหมดแล้ว ให้ชาวบ้านเข้ามาจับจองสร้างบ้านกันได้เลย ใครจะเอาตรงไหนก็ได้เลย

การเข้ามาอยู่ฝั่งนี้ของพีตัมเริ่มจาก ที่บ้านเดิมน้ำท่วม พอกับแม่จึงเห็นว่าที่ตรงนี้เป็นที่ว่าง จึงย้ายมาอยู่ฝั่งนี้ มาทำแร่ เป็นเหตุผลเดียวกับทุกคนที่ย้ายเข้ามาอยู่ในช่วงแรก ชาวบ้านพากันเข้ามาจับจองเนื่องจากเป็นที่รู้กันว่า ประทานบัตรเหมืองแร่หมด พื้นที่จะกลายเป็นที่ว่างเปล่าไม่มีเจ้าของจึงพากันเข้ามาจับจอง เอาไม้มาปักไว้ สร้างบ้านกันโดยไม่มีใครมาอ้างตัวเป็นเจ้าของ พื้นที่ที่ยังไม่หมดประทานบัตรก็ทำเหมืองต่อไปชาวบ้านก็ชักชวนกันทยอยเข้ามาอยู่เรื่อยๆ ติดๆกัน ชาวบ้านก็เป็นคนงานเหมืองบ้าน ร่อนแร่เองบ้าง

เหมืองแร่เล็กทำประมาณปี 2512 (ประมาณ) ตอนที่สร้างอนามัย) 2510 (ก็ยังมีการทำเหมืองอยู่ แม้เหมืองใหญ่ที่ขอประทานบัตรจะเลิกทำแล้ว ชาวบ้านก็ยังหากินกับแร่อยู่ เช่น ร่อนแร่ตามท้ายเหมือง วิดแร่ไปขาย แต่ไม่ได้เป็นเหมือง ตอนนั้นบริเวณนี้เป็นชุมเมืองลึกลงมาก นายจัมตัม ลัมดุลย์ มาถมชุมเมือง

ปี2513-2514 ชาวบ้านไปขอไฟฟ้าที่พังงา ซื้อเสามาลงเองแล้วต่อพ่วงกัน

นางทัศน นาเวศน์ เป็นคนจังหวัดแพร่ พี่สาวมาเปิดร้านอาหารขายให้คนดูแร่ ตั้งปี 2525(ตอนนั้นยังมีคนทำแร่เล็กๆน้อยอยู่แถวๆสถานีประมง) เมื่อพี่ทัศนเรียนจบจึงมาทำงานเป็นผู้ช่วยหมอบริดา ทำคลอดเมื่อแต่งงานปี 2527 ตอนนั้นที่แถบนี้เป็นที่คนจับจองกันอยู่ เป็นชุมชนใหญ่แล้วแต่ก็ยังมียี่หว้างบ้าง

3.3 ข้อมูลความขัดแย้งเรื่องที่ดิน

เมื่อเวลาผ่านไปเรื่อยๆ ครอบครัวนายจัมตัม ลัมดุลย์ ก็มาอ้างตัวเป็นเจ้าของที่ มาไล่เก็บค่าเช่าชาวบ้าน หลังละ 20 บาท โดยไม่มีการทำสัญญา ชาวบ้านก็ให้บ้างไม่ให้บ้างเพื่อตัดความรำคาญ เนื่องจากถูกเข้าซื้อเก็บค่าที่เป็นประจำ และชาวบ้านเห็นว่า นายจัมตัม ลัมดุลย์ เป็นผู้ขอประทานบัตรที่แถบนี้ ที่ดินอาจเป็นของนายจัมตัม ลัมดุลย์ จริงๆ จึงจ่ายเงินให้นายจัมตัมกันทุกคน เมื่อก่อนนายจัมตัมก็ไม่ได้แสดงกิริยาคุกคามใดๆ เป็นการคุยกันดีๆ คนสมัยก่อนไม่มีการโกงกันอยู่แล้ว เมื่อมีคนมาบอกว่าเป็นที่ของเขา ชาวบ้านก็เชื่อว่าเป็นที่ของเขา ก็ยินยอมจ่ายเงินโดยดี จะมีก็แต่เพียงสงสัยเล็กน้อยว่า ทำไมไม่มาบอกก่อนที่จะสร้างบ้าน หากรู้ก่อนว่าเป็นที่มีเจ้าของก็จะไม่มา

การอ้างสิทธิ์ของนายจัมตัมเพื่อเก็บค่าเช่าบ้านเริ่มตั้งแต่ประมาณปี 2520 ต้นๆ โดยไม่มีการทำสัญญา และชาวบ้านก็ยินยอมจ่ายเพื่อตัดความรำคาญ บางคนโดนทวงมาเรื่อยๆจนโมโหมีเรื่องต่อยกันก็มี ในช่วงแรกคนที่มาเก็บค่าเช่าคือแม่ของนายจัมตัม และนายสว่าง ซึ่งเป็นลูกน้อง

บางรายที่เคยมีความสัมพันธ์กับนายจัมตัม เคยช่วยเหลือ นายจัมตัมก็จะยกที่ให้ปากเปล่า เช่น ภูให้มิ่งแล้ว ไปยก (สร้าง)บ้านอยู่ได้เลย เป็นต้น มี 3 ราย (เป็นเรื่องนานมาแล้ว)

ต่อมาไม่นานนายจัมตัมให้ชาวบ้านเซ็นสัญญาเช่า โดยอ้างว่าหากไม่เซ็นสัญญาจะไม่ให้บ้านเลขที่ ชาวบ้านจึงยอมเซ็นสัญญา

ในปี 2526 มีการแบ่งเขตการปกครองใหม่ บ้านทับยางเดิมเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ 3 ได้แบ่งแยกออกเป็นหมู่ 9 มีผู้ใหญ่อุ่งจิต ขันดีอักษรพงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก (ปี2527) ผู้ใหญ่อุ่งเป็นคนทำให้บ้านเลขที่ชั่วคราวเป็นบ้านเลขที่ถาวรครบทุกหลัง ตอนนั้นบ้านทับยางเป็นชุมชนใหญ่ มีสาธารณูปโภคครบครัน ผู้ใหญ่อุ่งเป็นที่รักของชาวบ้าน เป็นนักพัฒนา มีโครงการต่างๆมากมาย ตั้งกลุ่มแม่บ้าน ศูนย์ฝึกอาชีพ จนได้ผู้ใหญ่แทนบทองในปี 2530

นางทัศน นาเวศน์ หนึ่งในจำนวนที่ถูกนายจัมตัม ลัมดุลย์ ฟ้องร้องดำเนินคดี เล่าว่า เข้ามาอยู่บ้านหลังนี้ในปี 2528 โดยซื้อมาจากญาติ เมื่อจะต่อเติมบ้านนายจัมตัมก็ได้นำตำรวจเข้ามาขู่ให้เซ็นสัญญา หากไม่เซ็นจะให้ตำรวจจับ **พิทักษ์** ยืนยันว่าไม่ยอมเซ็นเนื่องจากเป็นบ้านที่ซื้อมาจากญาติของตน ไม่ใช่บ้านนายจัมตัม ไม่สามารถตกลงกันได้ จึงไปหาผู้ใหญ่ฮุน ผู้ใหญ่ฮุนเกลี้ยกล่อมให้พิทักษ์เซ็นและยืนยันว่าเป็นของนายจัมตัม ด้วยความเชื่อใจพิทักษ์จึงยินยอมเซ็นสัญญา ที่เขียนด้วยดินสอ แต่พิทักษ์เซ็นด้วยปากกา ต่อมาก็มาเก็บค่าเช่าเดือนละ 80 บาท แต่ไม่เคยมีใบเสร็จ

ในปี 2530 มีประกาศธนาคารมาติดหน้าบ้านผู้ใหญ่ฮุนว่า ที่ตรงนี้ธนาคารประกาศยึดขายทอดตลาด ชาวบ้านก็ตกใจ ไปหาผู้ใหญ่นาย

ตั้งแต่นั้นมา นายจัมตัมก็ไม่มาเก็บค่าเช่าเป็นเวลา 3 ปีเต็ม ไม่มายุ่งเกี่ยวชาวบ้านก็ไม่ได้สนใจ เนื่องจากคิดว่าธนาคารขายทอดตลาดแล้ว ในช่วงนั้นก็ไม่มีอะไรเคลื่อนไหวอะไร ไม่มีการรังวัดที่ดิน

ต่อมาในปี 2533 จัมตัมขึ้นค่าเช่าจาก 100 บาท เป็น 300 บาท บางรายก็ 500 บาทตามความพอใจ ชาวบ้านจึงรวมกันไปหาผู้ใหญ่นายจัมตัม เก็บค่าเช่าแพงเกินไป นายจัมตัมก็ไม่ยอมลด อ้างว่าเป็นการย้อนหลังที่ไม่ได้เก็บมา 3 ปี เรื่องนี้นำมาสู่การฟ้องชาวบ้านทั้งหมดที่บ้านภายหลัง

เมื่อไปหาผู้ใหญ่นายแล้ว ชาวบ้านก็ร้องเรียน นายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ ซึ่งเป็นส.ส. ในขณะนั้นนายจรินทร์เข้ามาประชุมในหมู่บ้าน รับปากว่าจะช่วยชาวบ้าน ที่ตรงนี้ไม่ถูกต้องอยู่แล้ว บอกผู้ใหญ่นายว่าให้ช่วยๆ กันเคลียร์เรื่องนี้ อย่าให้ชาวบ้านเดือดร้อน ชาวบ้านพากันดีใจ จนเกิดสโลแกน รักจรินทร์ไม่สิ้นหวัง ต่อหน้าชาวบ้านผู้ใหญ่นายจะทำท่าแข็งกร้าวใส่นายจัมตัม เป็นฝ่ายสนับสนุนชาวบ้านเต็มที่

วันหนึ่งผู้ใหญ่นายเรียกประชุมชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนเรื่องจากนายจัมตัมที่บ้านประมาณหนึ่งทุ่ม ให้ชาวบ้านลงรายชื่อเพื่อไปต่อรองกับนายจัมตัม ชาวบ้านเซ็นชื่อกันทุกคนใครไม่มาก็ไปหาถึงบ้าน ชาวบ้านมารู้ทีหลังว่าโดนหลอกตอนแรกราชการจะเพิกถอนที่บริเวณนี้เพื่อจัดสรรให้ชาวบ้าน ? รายชื่อที่เซ็นไปกลายเป็นเซ็นคัดค้านการเพิกถอนสภาพที่ นสล .บริเวณสนามกอล์ฟ ให้ไปเพิกถอนที่บริเวณป่าช้าแทน ปัจจุบันที่ป่าช้ากลายเป็นที่ว่าการอำเภอและโรงพยาบาล ตอนนั้นมีกลุ่มชาวบ้านที่คัดค้านการเพิกถอนป่าช้าเนื่องจากเป็นที่ฝังศพพ่อแม่ แต่ก็ถูกกล่อมที่ละรายจนยอมชุดศพออกไปเรื่อยๆ สุดท้ายเหลือโกเตียนคนเดียวที่ไม่ยอม และไม่มีใครกล้าขุด จึงต้องกันพื้นที่หลุมศพของพ่อโกเตียนไว้

จากนั้นนายจัมตัม ก็ออกโฉนดโดยมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านรับรองว่าที่จัมตัม ไม่ใช่ที่สาธารณะ ไม่ใช่ที่ นสล .เป็นที่จับจองของจัมตัม สมัยนั้นผู้ใหญ่นายกำนันรับรองก็ผ่านแล้ว

ช่วงปี 2533-2534 นายจิ้มต๋าม ชายที่ให้สนามกอล์ฟ ชาวบ้านเล่าว่าพอขายสนามกอล์ฟผู้ใหญ่อุ่นก็มีรถเก๋งขับแต่บอกว่าไปขายกระซังปลาที่โนเ่ว) ผู้ใหญ่เอี้ยวที่บ้านโนเ่วเป็นอาเขยของผู้ใหญ่อุ่น ลูกผู้ใหญ่เอี้ยว)สมบุญณ์ กิโพโรจน์ (เป็นสามีของนางมุกดาซึ่งเป็นน้องสาวคุณจุนทร)

จากเดิมคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ที่ดินแปลงนี้ได้ย้ายเข้ามาเพราะเห็นว่าเป็นบริเวณทำยราง ที่ทำเหมืองและเห็นว่าเหมืองเลิกกิจการไปแล้ว เข้ามาจับจองทำกินเป็นเวลามากกว่า 15 ปี ไม่เคยมีใครมาอ้างสิทธิที่ดิน ไม่เคยมีใครมาเก็บค่าเช่าที่ แต่เมื่อตอนที่นายจิ้มต๋าม จะขายที่ให้สนามกอล์ฟทำยเหมืองปีชริสอร์ท) ประมาณปี พ.ศ. 2533 (นายจิ้มต๋ามก็เข้ามาอ้างสิทธิโดยการบอกว่าจะขายที่บริเวณที่ชาวบ้านอยู่ ตนจะรับซื้อเพื่อให้อ้ายออกไปในราคาหลังละ 4,000 บาท และจัดที่อยู่แห่งใหม่ให้ ในบริเวณไม่ไกลจากเดิม เรียกกันว่าเนินขี้ทราย ซึ่งบริเวณนี้แต่เดิมเคยเป็นคลอง แต่นายจิ้มต๋าม นำทรายมาถมที่ ชาวบ้านที่ย้ายเข้ามาต้องสร้างบ้านกันเอง อีกทั้งยังต้องเสียค่าเช่าที่ให้กับนายจิ้มต๋าม เดือนละ 100 บาท ชาวบ้าน 12 ครัวเรือน ที่จำต้องยอมย้ายบ้านมาอยู่ที่แห่งใหม่เป็นเวลา 15 ปีแล้ว มีเพียงครอบครัวเดียวที่ยังคงอาศัยอยู่ที่เดิม คือครอบครัวของบ้านนี้ที่ไม่ยอมย้ายไปไหน จึงถูกนายจิ้มต๋าม ช่มชู้ให้อ้ายออกไป เมื่อบ้านนี้ ไม่ย้าย นายจิ้มต๋าม จึงทำการตัดไฟฟ้าของบ้านบ้านนี้

เมื่อผู้ใหญ่อุ่นตายช่วงปี 2534-2537 นายจิ้มต๋าม เริ่มฟ้องชาวบ้านที่ละรายจนครบทั้งหมู่บ้าน โดยจะเลือกคนที่มีฐานะก่อน เริ่มจากโกศักดี โดนฟ้องเป็นรายแรก **ข้อหาผิดสัญญาเช่า** ไม่จ่ายเงินค่าเช่า ในสามปีที่นายจิ้มต๋าม หายไปจนกระทั่งวันที่ถูกฟ้อง คัดดอกเบี้ยย่อนหลังรวมๆแล้วเป็นเงินจำนวนมาก ชาวบ้านพากันไปหาทนายความมาสู้คดี คนแรกคือนายโสภาส โภคาบุตร ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต ทนายคนต่อไปคือนายสุวรรณ อ่องคณา ว่าความให้ชาวบ้านโดยที่ชาวบ้านไม่เคยเห็นเอกสารแม้แต่ชิ้นเดียว ชาวบ้านทุกคนไปศาลเพียงคนละครั้งในวันพิพากษา ไม่มีการสืบพยาน ศาลนัดให้ไปศาล ทนายโทรศัพท์มาบอกให้เลื่อน ชาวบ้านก็ไม่ไป ทนายบอกเลื่อนนัดครั้งแล้วครั้งเล่า สุดท้ายก็ถอนตัวกลางคันบอกให้ชาวบ้านไปหาทนายใหม่เอาเอง ทนายคนต่อมา คือ นายนิกรและพวก เป็นทีมทนายที่อ้างว่าสภาทนายความแห่งประเทศไทยส่งมา ทนายความทีมนี้ยืนยันว่าชาวบ้านไม่มีทางชนะคดี กล่อมให้ชาวบ้านยอมเซ็นสัญญาเช่ากับนายจิ้มต๋าม อีกครั้งและประนีประนอมยอมความ

3.4 ศาลพิพากษาให้รื้อถอนทุกราย แพ้คดีกันทั้งหมู่บ้าน

ชาวบ้านที่พอมีเงินก็หาเงินมาใช้หนี้ทั้งหมด คนที่ไม่มีเงินก็ต้องยกบ้านให้นายจิ้มต๋าม บางรายย้ายออกไปอยู่ที่แพ้คดีอื่น บางรายไม่มีที่ไปต้องทำสัญญาเช่าบ้านตัวเอง จากการแพ้คดีครั้งนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. ขอซื้อที่ดินจากนายจิ้มตาม โดยจ่ายเงินมัดจำล่วงหน้าไว้ ขณะนี้ผ่านมา 10 กว่าปียังไม่ได้แบ่งโฉนดเนื่องจากในสัญญามัดจำระบุว่า ต้องมีคนซื้อที่ดินผืนติดกันเกิน 8 แปลงจึงจะแบ่งโฉนดให้ ปัจจุบันนายจิ้มตาม อ้างว่ามีคนมาซื้อไม่ถึง 8 แปลงจึงแบ่งโฉนดให้ไม่ได้ บางรายเพียงเอาไม้ไผ่ 3-4 ท่อนมาปักในบริเวณบ้านกำลังจะเอาผ้าพลาสติกมาคลุมเพื่อจ่อรถ นายจิ้มตาม ก็แจ้งตำรวจขอหาบุกรุก
2. เข้าบ้านตัวเองอยู่เพราะไม่มีเงินชำระหนี้และไม่มีที่ไป เนื่องจากนายจิ้มตาม ฟ้องศาลว่าชาวบ้านค้างชำระค่าเช่าบ้านเป็นเงินจำนวนมากเกินกว่าที่ชาวบ้านจะหาเงินมาชดเชยให้ได้ นายจิ้มตามก็จะประเมินราคาบ้านต่ำมาก) เช่นบ้านปูนขนาด 5 x 25 เมตรราคาเพียง 50,000 บาท(ให้กลายเป็นว่าหักค่าเช่าบ้านที่ค้างจ่ายให้กลายเป็นการขายบ้านหลังนั้นๆให้กับนายจิ้มตามเสีย แต่ชาวบ้านบางรายก็ยังติดค้างเป็นหนี้สินกับนายจิ้มตาม อยู่ เพราะราคาบ้านที่ นายจิ้มตามประเมินยังไม่เพียงพอกับค่าเช่าบ้านที่ค้างชำระตามที่ นายจิ้มตาม ส่งฟ้องศาล
3. ชำระหนี้จนครบ ทำสัญญาเช่าที่ดินอีกครั้งโดยที่บ้านยังเป็นของตัวเอง
4. ถูกรื้อถอนและย้ายออกไปอยู่ที่อื่น

นายอุดม เป็นคนหนึ่งซึ่งถูกตัดสินให้รื้อถอนบ้าน แต่ไม่ยอมทำสัญญาประนีประนอม เดิมนายอุดมเป็นคนที่มีฐานะค่อนข้างดี แต่เนื่องจากไม่ยอมแพ้จึงสู้คดีตั้งแต่ปี 2534 และยืดเยื้อมาถึงปี 2538 ใช้จ่ายเงินในการสู้คดีและจ้างทนายจนเกือบหมดตัว เมื่อศาลพิพากษา นายอุดม จ่ายเงินตามจำนวนที่ถูกฟ้องจนหมด แต่ไม่เคยได้รับใบเสร็จ วันหนึ่งมีหมายศาลมาแปะไว้ที่หน้าบ้านให้รื้อถอนภายในวันที่กำหนด เนื่องจากค้างค่าเช่า เมื่อถึงวันที่กำหนด นายจิ้มตามไปจ้างคนมารื้อบ้าน คนในชุมชนไม่มีใครยอมมา ต้องไปจ้างคนจากข้างนอกมา นายจิ้มตาม พาคนและตำรวจมากลุ่มใหญ่ เมื่อมาถึงก็รื้อบ้านทันที ขึ้นหลังคาถอดกระเบื้อง ทับฝาบ้าน รื้อข้าวของกระจัดกระจาย ชาวบ้านพากันมามุงดูแต่ก็ทำอะไรไม่ได้ เนื่องจากถูกตำรวจล้อมอยู่ ไปตามคนที่อาภอาก็ไม่มีใครมาช่วย ชาวบ้านบางคนเอาจริงถ่ายรูปมาถ่ายเป็นหลักฐานแต่ก็ถูกตำรวจยึดกล้องไปทำลายฟิล์มทิ้ง นายอุดมทนเห็นสภาพบ้านตัวเองไม่ไหวจึงขอร้องให้หยุด วิวอนนายจิ้มตาม ว่าจะยอมออกไปแต่ขอเวลาอีก 3 เดือนให้ลูกเรียนหนังสือจบก่อน แล้วจะไปโดยดีเพราะตอนนี้ไม่มีที่ไปจริงๆ แต่นายจิ้มตาม ไม่สนใจจนกระทั่งทนไม่ไหว นายอุดมจึงร้องให้กราบเท้า ให้ทำอะไรก็ยอม ทั้งหมดจึงหยุดรื้อบ้าน แล้วเอากะดาษให้นายอุดมกับภรรยาเซ็นแล้วจากไป ต่อมาไม่กี่วันนายจิ้มตาม พาตำรวจมาอีกครั้งเนื่องจากนายอุดมและครอบครัวไม่ยอมออกจากบ้าน ตำรวจจับภรยานายอุดมไปขังไว้ 1 อาทิตย์ นายอุดมพยายามสู้คดีแต่ก็ถูกทนายเกลี้ยกล่อมให้ออกจากบ้าน นายอุดม จึงจำเป็นต้องพาครอบครัวไปรับจ้างล้างห้องส้วมในปั้มน้ำมันที่โคกกลอย อยู่ได้ไม่นานก็กินไม่ได้ นอนไม่หลับ เครียดจัดและตรอมใจตายในที่สุด ภรรยาของนายอุดมไม่มีที่พึ่งที่ไหนจึงกลับมาที่ทับยาง ชาวบ้านช่วยกันเรียไรเงินจัดงานศพให้นายอุดมอย่างเรียบง่าย ต่อมาอีกไม่นาน

ภรรยา นายอุดมก็เกิดอาการเครียดจัด เป็นมะเร็งในลำไส้ตายตามไป ปัจจุบันบ้านนายอุดม กลายเป็นบ้านที่ นายจัมตัม ให้นำคนจากหมู่บ้านอื่นเช่าอยู่อาศัย

ตั้งแต่แพ้คดี ชาวบ้านทุกคนเสียค่าเช่าเดือนละ 600 – 1,500 บาท โดยไม่เคยได้รับใบเสร็จรับเงิน และ ชาวบ้านต้องเป็นผู้เสียภาษีโรงเรือนเอง

สรุปได้ว่าชาวบ้านเซ็นสัญญากันคนละ 2 ครั้ง คือ

1. ในสมัยที่นายจัมตัม อ้างตัวเป็นเจ้าของที่และบังคับหรือขู่หรือให้เซ็น บางรายยืนยันว่าไม่เคยเซ็น สัญญาแต่ถูกปลอมลายเซ็น
2. ช่วงที่ถูกฟ้องโดนทนายหลอกให้เซ็นสัญญา

ต่อมาในปี 2547 นายจัมตัม ฟ้องชาวบ้านกลุ่มที่บ้านเป็นของตัวเองอีกครั้ง**ข้อหาผิดสัญญา ประนีประนอมยอมความ** โดยอ้างว่า ชาวบ้านไม่จ่ายค่าเช่า ทั้งๆที่ชาวบ้านจ่ายแต่ไม่เคยมีใบเสร็จ บางราย **ฟ้อง 2 ข้อหาคือกู้ยืมเงินและไม่ชำระหนี้**ทั้งๆที่ชาวบ้านไม่เคยมีใครกู้เงินนายจัมตัม เพื่อบังคับให้ชาวบ้าน ยกบ้านให้เป็นค่าเช่าย้อนหลังและทำสัญญาเช่าบ้านตัวเองอีกครั้ง ในการฟ้องครั้งนี้ศาลพิพากษาตัดสินให้ ชาวบ้านแพ้คดีอีกครั้ง โดยทุกคนต้องรื้อถอนบ้านออกจากที่ดินนายจัมตัม หากไม่ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ชาวบ้านส่วนมากยอมทำสัญญาบ้านจึงตกเป็นของนายจัมตัม ไปโดยปริยาย แต่บางส่วนไม่ยอม ขณะนี้มีคำสั่งบังคับคดีจากศาลมาเรื่อยๆ บางรายต้องย้ายภายในเดือนกันยายน 2548 บางรายต้องย้ายภายในสิ้นปีนี้นายจัมตัม คุกคามชาวบ้านโดยตัดน้ำประปาบ้าง ฟ้องบุกรุกบ้าง ความขัดแย้งเหล่านี้เกิดขึ้นในชุมชน เกือบทุกวัน

3.5 การช่วยเหลือจากภาคีสนับสนุนภายนอก

เมื่อกลางปี 2549 ทางศูนย์กฎหมายและสิทธิชุมชนพื้นที่อันดามัน ซึ่งเป็นโครงการที่ตั้งขึ้นมาจากความ ร่วมมือของคนทำงานที่ลงมาช่วยพื้นที่ที่ประสบภัยสึนามิจึงได้มองเห็นแล้วว่านอกจากความสูญเสียเรื่องชีวิต และทรัพย์สินแล้วยังมีปัญหาที่ดินซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่งที่ชุมชนถูกคุกคามจากนายทุน โดยมี 4 องค์กรหลักที่ได้ร่วมมือกันก่อตั้งโครงการนี้ขึ้นมาซึ่งได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือฟื้นฟูชุมชนชายฝั่งอันดามัน , มูลนิธิชุมชนไท , สภาทนายความ , ศูนย์นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ ชาวบ้านในเรื่องกฎหมายและเรื่องสิทธิชุมชน ได้เข้ามาช่วยเหลือดูข้อเท็จจริงพร้อมทั้งได้ประสานไปทางศูนย์ นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อเข้ามาช่วยเหลือในทางคดี เนื่องจากคดีชาวบ้านแพ้ไปแล้วเนื่องจาก ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งสัญญาชาวบ้านยอมรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่พิพาท เมื่อช่วง เดือน มิถุนายน 2549 ทางทนายความของศูนย์กฎหมายและสิทธิชุมชนร่วมกับทีมทนายความศูนย์

นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เข้าไปร่วมเจรจากับโจทก์ขออยู่ต่อในที่ดินพิพาท ทางโจทก์ (นายจิม ตาม ลัมดุลย์) อนุญาตให้อยู่ได้ 4 ปี จึงมีการทำสัญญาประนีประนอมกันใหม่

3.6 รวมกลุ่มออมทรัพย์และจัดระบบชุมชนเพื่อผู้ต่อ

โดยศูนย์กฎหมายและสิทธิชุมชนพื้นที่อันดามันจะเก็บรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี พร้อมทั้งเข้าไปจัดระบบโครงสร้างชุมชน โดยเลือกตัวแทนชุมชนเพื่อเป็นหลักในประสานงาน และมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งมี 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย เดือนละ 50 บาท ต่อครัวเรือน
2. ออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย เดือนละ 100 บาท ต่อครัวเรือน

โดยชุมชนจะมีการวาระประชุมกันทุกวันที่ 12 ของทุกเดือนโดยทางศูนย์กฎหมายและสิทธิชุมชนพื้นที่อันดามันจะเข้าไปร่วมให้ความรู้เรื่องกฎหมายและสิทธิชุมชน ก่อนจะมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ทางศูนย์กฎหมาย จะเข้าไปให้ความรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องออมทรัพย์พร้อมทั้งวางระบบบัญชีให้แก่ชุมชน การทำเช่นนี้เนื่องชุมชนบ้านทับยางเป็นพื้นที่อยู่นอกพื้นที่สีนามิไม่มีเงินภายนอกเข้ามาช่วยเหลือทำให้ชุมชนต้องช่วยเหลือตัวเองจึงมีการออมทรัพย์เพื่อต่อสู้ในเรื่องคดี

ส่วนออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย เป็นการออมกันเพื่อไปปลูกสร้างบ้านในพื้นที่ใหม่ที่ทางโครงการบ้านมั่นคงจัดซื้อเตรียมไว้ให้อีก 4 ปีข้างหน้า เนื่องจากคดีของชุมชนบ้านทับยางศาลได้พิพากษาตามยอมโดยในสัญญาประนีประนอมยอมความอยู่ได้ 4 ปี และเพื่อเป็นการต่อรองในทางสังคม

ทางศูนย์กฎหมาย ฯ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินของโจทก์เพื่อเพิกถอนโฉนดที่ออกมาโดยมิชอบโดยร่วมกับทีมแผนที่

3.7 ตั้งระเบียบข้อบังคับ กติกาชุมชนบ้านทับยาง

1. ผู้ที่เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยต้องลงทะเบียนตามความจริง
2. ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยชุมชนบ้านทับยาง
3. ต้องร่วมกิจกรรมของชุมชน การประชุมประจำเดือน และเครือข่ายภาคี (เทศบาล, วัด, โรงเรียน, โรงพยาบาล)
4. การขาดส่งเงินออมทรัพย์และกองทุนแก้ไขปัญหาเกินสามเดือนโดยไม่มาติดต่อจะพ้นสภาพการเป็นสมาชิกทันที
5. ต้องรักษาดูแลสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

6. ต้องปกป้องชุมชนไม่ให้มียาเสพติด มั่วสุม ลักเล็กขโมยน้อย ที่จะทำให้เกิดความเสียหายกับชุมชนและกลุ่มออมทรัพย์
7. ต้องปกป้องที่ดินสาธารณะเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันจนชั่วลูกชั่วหลาน ห้ามบุกรุก
8. สมาชิกมีสิทธิถือครองที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ต่อชั่วลูกชั่วหลาน ห้ามขายเด็ดขาด
9. สมาชิกในชุมชนต้องรักและสามัคคี เอื้ออาทรกับผู้ด้อยโอกาส และร่วมพัฒนา
10. สมาชิกท่านใด ถ้าปฏิบัติตัวผิดกฎข้อบังคับของชุมชน และกลุ่มออมทรัพย์ จะต้องถูกยกเลิกที่ดินที่ถือครอง และที่อยู่อาศัยมาเป็นของรัฐทันที

บทที่ 4

วิธีการดำเนินการวิจัย

โครงการงานวิจัยชุมชนโดยนักวิจัยชุมชน นับเป็นครั้งแรกของชาวชุมชนที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับการทำงานวิจัย นักวิจัยและชาวบ้านต่างก็มีความตื่นตัวที่ได้สัมผัสงานแบบใหม่ ได้เรียนรู้สิ่งใหม่เกี่ยวกับงานวิจัยหลายประการ ทุกครั้งที่มีการประชุมเกี่ยวกับงานวิจัย ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นในการพบปะกันเพื่อให้ข้อมูลและร่วมอบรมเกี่ยวกับงานวิจัย

ในช่วงท้ายของงานวิจัยได้มีการจัดเวทีคืนข้อมูลและเวทีถอดบทเรียน ชาวบ้านเข้าร่วมจำนวนมาก ระยะเวลา 1 ปีของการทำวิจัยตั้งแต่ปี 2557 – 2558 ชาวบ้านร่วมรับรู้งานวิจัยมาโดยตลอด เนื่องจากการจัดเวทีและการประชุมอย่างต่อเนื่อง นับว่าเป็นงานที่ทำให้ชาวบ้านได้พบกันบ่อยขึ้น นอกเหนือจากวาระการประชุมประจำเดือนของชุมชนแล้ว และมีการพูดคุยทบทวนความหลัง ทบทวนกระบวนการต่อสู้ร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความสนิทสนมและมีความแนบแน่นกันมากขึ้น ทุกครั้งที่มีการพูดคุยถึงความหลัง หลายคนอดหลังน้ำตาออกมาไม่ได้ แม้ว่าการต่อสู้ครั้งนั้นจะผ่านมานานนับสิบปีแล้ว ในทางกลับกัน ก็มีเสียงหัวเราะลั่น เมื่อเล่าถึงเหตุการณ์เป็นๆ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เรื่องตลกของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในระหว่างการต่อสู้ท่ามกลางความเจ็บปวด จึงไม่แปลกใจที่ชาวชุมชนทักทายจะรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกัน ไม่อาจทิ้งกันและกันได้ งานวิจัยชุมชนทำให้คนในชุมชนรู้สึกดีและภูมิใจในชุมชนมาก โดยมี **วิธีการดำเนินการวิจัย** ดังนี้

4.1 เวทีประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงโครงการ ทำความเข้าใจการทำงานโครงการวิจัยร่วมกัน แบ่งบทบาทการทำงาน มีรายชื่อทีมวิจัย มีทั้งหมด 7 คน ดังนี้

1. นาง ทศนา นาเวศน์	หัวหน้าโครงการวิจัย ประธาน
2. นาย องอาจ ชัดคำ	ทีมวิจัยและการเงิน
3. นาง ชุศรี หลวงสวัสดิ์	ทีมวิจัยและการเงิน
4. นาง อรุณยา ศรีโยธี	ทีมวิจัย
5. นาย นิพนธ์ ขำณรงค์	ทีมวิจัย
6. นางสาว ณัฐติยา มานะกิจ	ทีมวิจัย
7. นางสาว วิญรัตน์ นาเวศน์	ทีมวิจัยและผู้บันทึกการประชุม

4.2 การเข้าอบรมทีมนักวิจัยชุมชน

การเข้าอบรมทีมนักวิจัยชุมชนใน “การอบรมเพื่อการทำงานวิจัยชุมชน” รวม 10 คน รายชื่อตามมติที่ประชุมดังนี้

- 1) นางทศนา นาเวศน์
- 2) นายองอาจ ชัดคำ

- 3) นางชูศรี หลวงสวัสดิ์
- 4) นายนิพนธ์ ขำณรงค์
- 5) นางอรุณยา ศรีโยธี
- 6) นายพรศักดิ์ นาเวศน์
- 7) นายบุญศักดิ์ แซ่ฮ่วย
- 8) น.ส.วิญรัตน์ นาเวศน์
- 9) น.ส.วันวิสา ปันสืบ
- 10) น.ส.ณัฐติยา มานะกิจ

รายละเอียดการอบรม

การอบรมที่นักวิจัยในครั้งนี้มีพื้นที่ที่เข้าร่วมและได้รับเงินกองทุนสนับสนุนจาก สกว. รวม 7 พื้นที่ คือ ชุมชนทับยาง จ.พังงา , ชุมชนราไวย์ จ.ภูเก็ต , ชุมชนกิ่งแก้ว จ.ภูเก็ต , ชุมชนปางแดง , ชุมชนบ้านน้ำเค็ม , ชุมชนหาดसानสุข และ ชุมชนลับแล ผู้เข้าร่วมอบรมที่วิจัยชุมชนได้พัฒนาทักษะหลายด้าน เช่น แนวทางการหาข้อมูล , ประวัติชุมชน , กระบวนการต่อสู้ , การรวมกลุ่ม รวมตัวต่อสู้ และได้แนวทางการตั้งคำถามและหาคำตอบในชุมชน เช่น ผลสำเร็จคืออะไร เราแพ้ที่ไหน เราชนะอย่างไร ทำไมถึงทำแบบนี้ ผลที่เกิดขึ้นเพราะอะไร และใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร จึงประสบผลสำเร็จ / ไม่ประสบผลสำเร็จ

ข้อมูลหาได้จากที่ไหน อย่างไร

- มีอยู่แล้ว “ ในหัวทุกคน “
- นัดพูดคุยกัน “ ประชุม / สัมภาษณ์ “
- บันทึกทุกครั้ง เมื่อพูดคุย
- ประวัติศาสตร์ชุมชน
- ผังเครือญาติ

นอกจากนี้ในที่ประชุมได้พูดคุยแลกเปลี่ยนถึงประเด็นคำถามเพื่องานวิจัย ดังนี้

- 1) ประวัติความเป็นมาชุมชน
- 2) การเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนครั้งแรก
- 3) แนวทางการต่อสู้ การรวมกลุ่ม การแก้ไขปัญหา
- 4) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
- 5) กลุ่มสวัสดิการต่าง ๆ
- 6) การขอยกโฉนดชุมชน
- 7) ต้องวิเคราะห์ว่าทำไมชาวบ้านถึงได้ต่อสู้ทุกวิถีทางตั้งแต่ต้น ต่อสู้แล้วได้อะไร มีสาเหตุอะไรบ้าง

4.3 จัดเวทีชี้แจงทำความเข้าใจการดำเนินงานโครงการกับสมาชิกในชุมชน

เพื่อจัดประชุมชี้แจงสมาชิกในชุมชน ให้เข้าใจจุดประสงค์ของงานวิจัยชุมชนร่วมกันเพื่อให้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล การเก็บข้อมูล รวมทั้งการช่วยกันระดมความเห็น มีทั้งกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล

นางทัศน นาเวศน์ หัวหน้าทีมงานวิจัย ได้จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องงานวิจัยชุมชน “ถอดบทเรียนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดิน หลังสถานการณ์ภัยพิบัติสึนามิของชุมชนบ้านทับยาง ตำบลท้ายเหมือง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา” ตามกรอบโครงการวิจัยดังนี้

- 1) งานวิจัยครั้งนี้ได้รับสนับสนุนจากหน่วยงาน “สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(ส.ก.ว)” ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยชุมชน ในวงเงิน 197,500.00 บาท (หนึ่งแสนเก้าหมื่นเจ็ดพันห้าร้อยบาท) โดยมีระยะเวลาดำเนินการของการวิจัยไม่เกิน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ 1 เดือน เมษายน พ.ศ.2557 ถึงวันที่ 31 เดือน มีนาคม พ.ศ.2558
- 2) สรุปสาระที่เสนองานวิจัยชุมชน มีดังนี้ ชุมชนบ้านทับยาง มีจำนวน 68 หลังคาเรือน เดิมเป็นพื้นที่สัมปทานเหมืองแร่ดีบุกมานานนับร้อยปี ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็เป็นคนที่เข้ามาทำเหมืองแร่ หลังปี 2512 เลิกทำเหมืองประทานบัตรหมดอายุแล้ว แต่เอกชนก็ยังมาอ้างสิทธิเป็นเจ้าของเรียกเก็บค่าเช่าบ้าน ต่อมามีการนำที่ดินดังกล่าวไปออกโฉนด และฟ้องขับไล่ชาวบ้านศาลตัดสินให้ชาวบ้านแพ้ บางรายก็ถูกยึดบ้านหรือให้คำรื้อถอนก่อนย้ายออกไปในราคาถูก ผู้ที่ไม่ย้ายก็ถูกบีบให้ทำสัญญาเช่า ภายหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ มีปัญหาที่ดินเกิดขึ้นกับชุมชนหลายแห่ง ทำให้ชุมชนเกิดการรวมตัวเพื่อต่อสู้ได้ยื่นคำร้องขอความเป็นธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับบ้านทับยาง กลไกระดับชาติมีผลการตรวจสอบว่าเอกสารออกมิชอบ แต่กรมที่ดินไม่เพิกถอน จนชุมชนต้องดำเนินการฟ้องศาลปกครอง นอกจากนี้ชุมชนได้เข้าร่วมกับขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม เพื่อเสนอเรื่องโฉนดชุมชนด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ชุมชนบ้านทับยางไม่ได้หยุดนิ่ง มีการต่อสู้เพื่อแก้ปัญหาที่ดินต่อเนื่องตลอดมา จึงควรมีการถอดบทเรียนในช่วงสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในอนาคต
- 3) ในงานวิจัยชุมชน หรือ คำถามการวิจัย ให้ชุมชนมาร่วมกันทบทวน แนวทางการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินที่ผ่านมา มีลักษณะอย่างไร ผลจากการใช้แนวทางดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาอย่างไร และวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อถอดบทเรียนของชุมชนในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดิน เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินในอนาคต
- 4) ที่ประชุมได้ร่วมกันนำเสนอแนวทางการทำงานของทีมงานวิจัย โดยมีประเด็นในการถอดบทเรียนที่ประชุมเห็นร่วมกันในประเด็นปัญหาของชุมชน ดังนี้
 - ปัญหาที่อยู่อาศัยและปัญหาที่ดินตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 - กระบวนการต่อสู้ของชาวบ้านในเรื่องปัญหาที่ดินที่อยู่อาศัย

- ปัญหาการถูกดำเนินทางคดีเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ดิน
- ที่ประชุมได้มีมติเพิ่มผู้ช่วยทำงานวิจัย 3 คน คือ นายยิ่งยศ เหลี้ยวตระกูล นายวีรยุทธ อ่องรัตน นาสาวอรฤดี แซ่เฮ่า
- ในที่ประชุมมีมติเห็นร่วมกันว่า งานวิจัยชาวบ้านนั้น มีบางเรื่องที่ชาวบ้านยังไม่เชี่ยวชาญ จึงจำเป็นต้องมีวิทยากรนอกมาให้ความรู้ พุดคุยแลกเปลี่ยนกับนักวิจัยชุมชนเพื่อเป็นแนวทาง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำวิจัยมากขึ้น

4.4 เวทีประชุมวางแผน ออกแบบวิธีการดำเนินงานเก็บข้อมูล ประเด็นเนื้อหาที่จะทำการศึกษาและวิเคราะห์

เพื่อให้ได้แผนงาน และร่วมกันออกแบบการเก็บข้อมูลในการประชุมวางแผนการออกแบบการดำเนินการเก็บข้อมูลงานวิจัย มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 53 คน ในที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดวิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

1. ออกแบบสอบถามและคำถามในการสัมภาษณ์บุคคลและแกนนำ
 - ประสบปัญหาอะไร
 - ทำไมจึงเข้ากระบวนการต่อสู้
 - มีส่วนร่วมในกระบวนการต่อสู้อย่างไร
 - สิ่งที่ได้จากการเข้าร่วมกระบวนการต่อสู้
 - ปัญหาและอุปสรรคที่เจอ
2. ได้มีมติว่าให้แบ่งกลุ่มย่อยผู้ให้สัมภาษณ์หรือแหล่งข้อมูลออกเป็น
 - ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชน
 - วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
 - ปัญหาความเดือดร้อน ผลกระทบต่อชุมชน
 - กระบวนการต่อสู้แนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชน
 - ทำแผนที่ที่อยู่อาศัย ทำแผนที่ครัวเรือนและสำรวจครัวเรือนของชุมชน
 - การต่อสู้ด้านคดีของชาวบ้านที่ถูกฟ้อง
3. ที่ประชุมได้พูดถึงขั้นตอนและแนวทางในการเก็บข้อมูลดังนี้
 - สัมภาษณ์แกนนำ แหล่งข้อมูลคือ นางทัศน นาวะศน์ นายยิ่งยศ เหลี้ยวตระกูล นางนัสสุ แสนจำลา นายหงวน แซ่ตัน
 - สัมภาษณ์ประวัติชุมชน วิถีชุมชน แหล่งข้อมูลคือ นายหม่วย ไกยะวัฒน์ นายหงวน แซ่ตันนาง นาสุข แสนจำลา นายยิ่งยศ เหลี้ยวตระกูล นางยกก้อย วิวัฒน์

- สัมภาษณ์การต่อสู้ด้านคดี แหล่งข้อมูลคือ นางอารีจิตต์ ศรีเจริญณานันท์ นายพรศักดิ์ นาเวศน์ นางสาวสิริกร เหล่าสกุล นางอารีย์ แซ่เตี่ยว ไปสก บันเทิง นางวาสนา หลิมประดิษฐ์ นายยิ่งยศ ตระกูล
- สัมภาษณ์ภาคีเครือข่าย เพื่อสะท้อนกระบวนการต่อสู้ของชุมชนบ้านทับยาง แหล่งข้อมูล คนทำงานโครงการกฎหมายพื้นที่อันดามัน สภานายความ เป็นต้น

4. เก็บสำรวจแบบข้อมูลครัวเรือน โดยทีมวิจัย
5. กลับมาทบทวนเรื่องราวเพื่อถอดบทเรียนกระบวนการแกนนำของชุมชนตั้งแต่รุ่น 1- รุ่น 2
6. ถอดบทเรียนกระบวนการการต่อสู้ร่วมกันของชุมชน

4.5 การใช้เวทีถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนกับผู้นำและสมาชิก

สืบเนื่องมาจากเมื่อวันที่ 18 กันยายน นักวิจัยชุมชนต้องการทำความเข้าใจกระบวนการทำวิจัย จึงได้มีเชิญนักวิจัย นางสาวกอแก้ว วงศ์พันธุ์ นักวิจัยจากหน่วยวิจัยประชาธิปไตยชุมชนเพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มาให้ความรู้เรื่องกระบวนการวิจัยชุมชนแก่นักวิจัย และได้ทำการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำและสมาชิกไปพร้อมกัน

มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 32 คน ประกอบด้วยนักวิจัยชุมชนและผู้นำชุมชน

กระบวนการในการอบรมการวิจัยในที่ประชุมได้รับการอบรมเรื่องกระบวนการวิจัยแบบชาวบ้านในเชิงทฤษฎี จากนั้นถึงได้มีการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อทดลองทำวิจัย ในหัวข้อ ประวัติศาสตร์ชุมชน 1 กลุ่ม ประวัติแกนนำ 1 กลุ่ม ภาคีเครือข่ายกับแนวทางแก้ไข 1 กลุ่ม โดยใช้เวลาประมาณ 30 นาทีเพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล จากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแนวทางการในการทำวิจัยของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ให้นักวิจัยชุมชนเข้าใจถึงบทบาทสมมติของการเป็นนักวิจัย ต้องทำอย่างไร โดยมีที่ปรึกษางานวิจัย โชคดี สมพรหม จากมูลนิธิชุมชนไทและนักวิจัย กอแก้ว วงศ์พันธุ์ เสริมและแนะนำต่อผลงานที่นำเสนอ เพื่อให้ให้นักวิจัยชุมชนเข้าใจบทบาทของการทำงานวิจัยมากขึ้น

ตัวอย่างประเด็นและแหล่งข้อมูลเป็นแนวทางให้นักวิจัยชุมชน

ถอดบทเรียนการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชุมชนทับยาง			
ประเด็น	บุคคล	ประวัติชุมชน	ภาคีเครือข่าย
แหล่งข้อมูล	คนที่ถูกฟ้อง	ผู้สูงอายุในชุมชน	ภาคีระดับจังหวัด
	แกนนำรุ่นแรกและรุ่นปัจจุบัน	ผู้นำท้องถิ่น	ภาคีระดับภาค

หลังจากกระบวนการอบรมได้แบ่งประเด็นออกเป็น 3 ประเด็นเพื่อให้นักวิจัยและสมาชิกชุมชนได้ทำการถอดบทเรียนร่วมกัน คือ

- ความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย
- การสัมภาษณ์บุคคล แก่นนำกับกระบวนการต่อสู้ของชุมชน
- การสัมภาษณ์ประวัติและวิถีของชุมชน

โดยภาพรวมนักวิจัยชุมชนมีความเข้าใจว่า ต้องการอธิบายอะไร ต้องการบอกอะไรแก่สาธารณะในประเด็นของกระบวนการต่อสู้ปัญหาที่ดิน ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญต่องานวิจัย การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ความถูกต้องชื่อแหล่งข้อมูล ความถูกต้องของเวลาที่เกิดเหตุการณ์เป็นส่วนสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูล ชื่อและวันสัมภาษณ์ควรตรวจสอบให้ถูกต้อง

นอกจากนี้การวางแผนช่วงเวลาในการทำวิจัยช่วยให้การทำงานวิจัยเป็นระบบและเข้าใจขั้นตอนการทำวิจัยชัดเจนขึ้น นักวิจัยชุมชนได้ทำการแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน ให้สอดคล้องกับตารางเวลาของงานวิจัย ประวัติศาสตร์ชุมชน ใครเป็นนักวิจัย และใครควรเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ

กำหนดวันนัดสัมภาษณ์	
ประวัติชุมชน	6-7 ธันวาคม 2557
การดำเนินงานทางคดี	10-11 ธันวาคม 2557
ภาคีเครือข่าย	ปลายเดือนธันวาคม 2557
ถอดบทเรียนแก่นนำ	15-16 ธันวาคม 2557
ผู้ที่ได้รับผลกระทบ	17-18 ธันวาคม 2557
แบบสำรวจครัวเรือน	สรุปส่ง 9 ธันวาคม 2557
สรุปข้อมูลสัมภาษณ์	27 ธันวาคม 2557

ตารางการทำงานของทีมวิจัยเดือนธันวาคม 2557		
เรื่อง/ประเด็น	แหล่งข้อมูล	ทีมวิจัย
ประวัติชุมชน	นายหงวน แซ่ตัน/นางน้าสุข แสน จำลา/นายหม่วย ไกยะวัฒน์/นาย ยิ่งยศ เหลี้ยวตระกูล/นางยกก้อย วิวัฒน์/นางพิชาภัก หนูคง/นส. จันทร์เพ็ญ ไกยสมบุญ	นางทัศน นาเวศน์ น.ส.วิญรัตน์ นาเวศน์ น.ส.อรฤดี แซ่เงา น.ส.อรัญญา ศรีโยธี นางสิริรัฐ ชูแก้ว
การดำเนินการทางคดี	นางอารีจิตร์ ศรีเจริญธนานันท์/ นส.สิริกกร เหล่าสกุล/นางอารีย์ แซ่ เตี้ยว/นายพรศักดิ์ นาเวศน์/นาย นิพนธ์ ขำฉรรงค์/นางพิชาภัก หนู	น.ส.พัชรดี ดาวศรประศาสน์ น.ส.ขวัญเรือน คำฟอง นางณัฐติยา มานะกิจ นายบุญศักดิ์ แซ่อู่

	คง/นางทัศน นาเวศน์/นายพรเลิศ บันเทิง	นายองอาจ ชัดคำ นางชูศรี หลวงสวัสดิ์ นายนิพนธ์ ขำณรงค์
ภาคีเครือข่าย	นางทัศน นาเวศน์และภาคีเครือข่าย	
ถอดบทเรียนแกนนำ	นายนิพนธ์ ขำณรงค์/นางนำสุข แสนจำ/นางทัศน นาเวศน์/นายโปสก บรรเทิง	
ผู้ได้รับผลกระทบ	นางวาสนา หลิมประดิษฐ์/นางถนอม อมร/นางสิริรัฐ ชูแก้ว/นางสิริกร เหล่าสกุล/นส.จันทรา เหล่าสกุล/นางอารีจิตร ศรีเจริญธนนันท์/นางอารีย์ แซ่เตี่ยว/นางชูศรี หลวงสวัสดิ์	

แผนการดำเนินงานวิจัย		
มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม
-รวบรวมข้อมูลดิบ -เขียนงานวิจัย	-นำเสนองานวิจัยแก่ชุมชน -แก้ไขงานวิจัยเพิ่มเติม	-เสนองานวิจัยให้คณะผู้ติดตามเพื่อเสนอแนะ -ส่งรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (31 มีนาคม 2558)

4.6 การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

ทีมวิจัยได้แบ่งงานกันลงชุมชนเพื่อเก็บข้อมูล ตามหัวข้อและคำถามที่ได้พูดคุยกันจากเวทีอบรมที่ผ่านมา เพื่อรวบรวมข้อมูลชุมชนให้รอบด้าน โดยมีประเด็นหลักดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาชุมชน
2. การเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนครั้งแรก
 1. แนวทางการต่อสู้ การรวมกลุ่ม การแก้ไขปัญหา
 2. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
 3. กลุ่มสวัสดิการต่าง ๆ
 4. การขอยกโฉนดชุมชน
5. ต้องวิเคราะห์ว่าทำไมชาวบ้านถึงได้ต่อสู้ทุกวิถีทางตั้งแต่ต้น ต่อสู้แล้วได้อะไร มีสาเหตุอะไรบ้าง

ทีมวิจัยได้สัมภาษณ์แหล่งข้อมูลตามที่ได้กำหนดร่วมกันจากเวทีการอบรมการวิจัย

1. สัมภาษณ์ชาวบ้านที่ถูกฟ้องร้อง
2. สัมภาษณ์ชาวบ้านที่เข้าร่วมกระบวนการต่อสู้
3. สัมภาษณ์ผู้อาวุโสของชุมชนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน
4. สัมภาษณ์แกนนำกับบทบาทในการต่อสู้ปัญหาของชุมชน
5. สัมภาษณ์แกนนำกับกระบวนการต่อสู้ของชุมชน
6. สัมภาษณ์ภาคีเครือข่ายที่เข้ามาช่วยเหลือชุมชน

4.7 การใช้เวทีประชุมทีมวิจัยสรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อย่างมีส่วนร่วม

ทีมวิจัยร่วมสรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันทั้งหมด 5 เวที เพื่อระดมข้อมูลที่มีอยู่ ทบทวนว่าข้อมูลเพื่อตอบคำถามงานวิจัยเพียงพอ แต่ในเวทีนี้ ทีมวิจัยสามารถเพิ่มเติมกันได้ เนื่องจากทีมวิจัยเป็นชาวบ้านที่รับรู้และต่อสู้ในกระบวนการมาตลอด เวทีสรุปข้อมูลเป็นการสร้างการรับรู้ร่วมกัน และสร้างการมีส่วนร่วมของทีมและชุมชน

4.8 เวทีติดตามความคืบหน้างานวิจัยชุมชน โดยทีมวิจัยและนักวิชาการ

เวทีติดตามความคืบหน้าทำให้ทีมวิจัยได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมนักวิชาการ และได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิ

ดร.ม.ร.ว.อคิน รพีพัฒน์ หัวหน้าคณะติดตามความก้าวหน้า

1. ดร.ชยันต์ วรรธนฤติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. นาง ปรีดา คงแป้น	มูลนิธิชุมชนไท
3. นางสาว มณฑา อัจฉริยกุล	มูลนิธิชุมชนไท
4. น.ส. นิศากร รพีพัฒน์	คณะติดตาม ดร.ม.ร.ว.อคิน รพีพัฒน์
5. นาง มณีรัตน์ มิตรปราชญ์	คณะติดตาม ดร.ม.ร.ว.อคิน รพีพัฒน์
6. นาย สมบูรณ์ อัญญาสกิจ	ทีมงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
7. นาย สินธุ์ แก้วสินธุ์	ทีมงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
8. นางสาว มาลี สิทธิเกียรติ	ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะภาพรวมจากทีมติดตามความคืบหน้างานวิจัยชุมชนของชุมชนบ้านทับยางในเวที อาทิ

- 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล นักวิจัยต้องตระหนักว่าเก็บมาเพื่อตอบคำถามอะไร เช่น การเก็บข้อมูลประวัติชุมชน นักวิจัยต้องรู้ว่าเก็บเพื่อตอบคำถามอะไรเราจะได้เก็บได้อย่างรอบด้าน เช่นเก็บข้อมูลประวัติ

ชุมชนเพื่อตอบคำถามเรื่องสิทธิในการอยู่อาศัยในที่ดินของชุมชน เราก็ต้องเก็บข้อมูลเรื่องการตั้งถิ่นฐานให้ละเอียดว่า ใคร เข้ามาเมื่อไร มาเพราะอะไร การตั้งบ้านเรือนยุคแรกเป็นอย่างไร ผังชุมชนอยู่แบบไหน ผู้คนอพยพเข้ามามาก ๆ เมื่อไร เข้ามาทำอะไรกัน เข้ามาได้เพราะใครแนะนำมา และมีการตั้งบ้านเรือนอย่างถาวรกันเมื่อไร เป็นต้น เพื่อให้เห็นกลุ่มก้อน ทั้งในส่วนที่เป็นความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และระหว่างคนกับการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เป็นต้น

- 2) วิเคราะห์ว่าอะไรทำให้เข้มแข็ง
- 3) วิเคราะห์ว่าอะไรทำให้เราสู้ อะไรทำให้คนอื่น ๆ ในชุมชนสู้ ตรงนี้ควรแยกทั้งส่วนของแกนนำและชาวบ้านให้ชัดเจน
- 4) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ให้ดูจากผลไปหาเหตุ เป็นการมองแบบย้อนกลับ เช่น ที่ชุมชนต่อสู้สำเร็จเพราะภาคี เราก็ต้องไปถามต่อว่าภาคีมีความสำคัญแค่ไหน อย่างไร เขาทำอะไรจึงมีผลให้เราสำเร็จเป็นต้น หรือเราอาจตั้งสมมติฐานว่าที่เรารวมตัวกันได้ดีเป็นเพราะเครือข่ายและเพื่อนฝูง เราก็ไปดูว่าเครือข่ายทำอะไร เพื่อผู้ทำอะไร จึงส่งผลให้เรารวมตัวกันได้เป็นต้น ถ้าเราวิเคราะห์สาเหตุได้ งานของเราก็มีความสำคัญต่อคนอื่น ชุมชนอื่นเพราะเขาจะได้เรียนรู้ว่าเพราะเหตุใดเราจึงประสบความสำเร็จ
- 5) เสนอให้พิจารณาให้ชัดว่าปัญหาที่ดินทับยางคืออะไร หรือเป็นอย่างไร จิมต๋ามเป็นใครจึงมีอิทธิพล/บารมีต่อชาวบ้าน บารมีเหล่านั้นเกิดขึ้นจากอะไร/เป็นอย่างไร แล้วทำไมวันนี้ชาวบ้านถึงต้องสู้หรือกลัวสู้กับจิมต๋าม เป็นต้น

คำถามย่อยจากทีมติดตามประเมินผล

- 1) ที่ดินเป็นของใคร
- 2) การอนุมัติสร้างบ้านอยู่ที่ใคร
- 3) ช่วงไหนที่มีคนเข้ามาอยู่มากที่สุด
- 4) ปัญหาที่ดินของทับยางมีลักษณะอย่างไร
- 5) การแยกสลายของชุมชนยุคแรกมีรูปธรรมอย่างไร
- 6) จิมต๋ามคือใคร ทำไมชุมชนยอมจ่ายเงิน ทำไมชุมชนกลัวเขา
- 7) จิมต๋ามเป็นความไม่เท่าเทียมของคน ทำไมบางคนเข้าถึงข้อมูลได้ แต่ทำไมบางคนเข้าถึงข้อมูลไม่ได้
- 8) การตั้งชุมชน
- 9) ข้อมูลอาชีพของคนในชุมชน
- 10) วิธีการสื่อสารของชุมชนจนเป็นขบวนการประชาชนทับยาง
- 11) ภาคีมีการหนุนเสริมการต่อสู้ของชุมชนอย่างไร
- 12) เคยมีการฟ้องจิมต๋ามกลับหรือไม่
- 13) เป้าหมายการต่อสู้คืออะไร

- 14) สัญญาบัตรเหมืองแร่เป็นชื่อใคร
- 15) ใครได้สิทธิการครอบครองเหมืองแร่
- 16) ให้ทำประวัติชุมชนโดยละเอียด
- 17) กระบวนการต่อสู้ “ศึกษาชุมชนในมุมมองกฎหมาย”
- 18) การต่อสู้ของชาวบ้านพัฒนาจากความกลัวไปสู่ความกล้าของชาวบ้าน อะไรทำให้เข้มแข็ง ไม่กลัว
- 19) อำนาจของชาวบ้านเกิดขึ้นได้อย่างไร
- 20) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล
- 21) การมีข้อเสนอ องค์ประกอบ

บทที่ 5

ผลการดำเนินการวิจัย

5.1 ประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ของชาวบ้านทับยาง

ชุมชนทับยางเมื่อร้อยกว่าปีมาแล้ว เป็นป่าไผ่อ่อน ไผ่แก่เต็มไปหมด ชาวบ้านคนเก่าแก่ของชุมชน คือ นางนำสุข แสงจำลา (อิตี) อายุ 80 ปี และได้เข้ามาอยู่ในชุมชนก่อนคนอื่นๆ คือตั้งแต่ พ.ศ.2507 สมัยนั้นยังบ้านเรือนหนาแน่น มีไม่กี่หลังคาเรือน การปลูกสร้างที่อยู่อาศัยเป็นลักษณะกระต๊อบหลังคามุงจาก ทางสัญจรไปมาขณะนั้นเป็นดินลูกรัง ยาวไปถึงชายทะเล ต่อมา พ.ศ.2514 มีชาวบ้านอพยพเข้ามาอาศัยมากขึ้น ก็เริ่มมีการปรับทางเดินเดิมให้มีสภาพเป็นถนนเพื่อใช้สัญจรไปมาได้สะดวกขึ้น แต่ยังเป็นถนนลูกรังเหมือนเดิม

ชาวบ้านที่เข้ามาอยู่อาศัยในระยะแรก มีอาชีพพร่อนแร่ ทำเหมืองชนิด บ้างทำอาชีพตูดเหมืองในทะเล และบางส่วนลูกจ้างของบริษัทเหมืองแร่ในบริเวณใกล้เคียง นายหม่วย ไกรวัตร คนดั้งเดิมในพื้นที่กล่าวว่า บริเวณที่ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นเหมืองร้าง แต่ไม่ทราบใครเป็นเจ้าของสัมปทานบัตร นายแป๊ะหงวน แซ่ตันเล่าว่า ตนเป็นคนทำเหมืองและได้ย้ายไปอยู่ภูเก็ตกับพี่สาว ตั้งแต่เด็ก และย้ายกลับมาทำเหมืองอีกครั้ง ตอนอายุ 18 ปี โดยตนได้รู้จักกับนายจิมโป ซึ่งเป็นเจ้าแกที่ตนทำงานด้วยในอำเภอทำเหมือง ช่วงที่มาทำงานที่ทำเหมืองได้พักอาศัยอยู่ที่ขุดร่อนน้ำเขียว ขุดร่อนน้ำเขียวอยู่บริเวณโฉนดแปลงที่ 973 ปัจจุบันขุดร่อนน้ำเขียวถูกถมไปแล้วกลายเป็นสนามกอล์ฟปัจจุบัน นายแป๊ะหงวนทำงานเหมืองจนกระทั่งเหมืองปิดหมดอายุสัมปทาน ช่วงทำงานเหมืองได้รู้จักกับนายอุทัย หรือแป๊ะอู่สู ได้บอกให้ตนว่า บริเวณที่สัมปทานบัตรหมดอายุที่ดินก็กลับไปเป็นของหลวง นายแป๊ะหงวนจึงได้ปลูกบ้านพักอาศัยและทำการปลูกผักพืชยืนต้นในอาณาบริเวณได้จับจองไว้ประมาณ 6-7 ไร่ ประมาณ 10 ปีต่อ นายจิมตาม ลิมดุลย์มาอ้างสิทธิเป็นเจ้าของ เพราะได้ขอสัมปทานบัตรต่อ ได้ทำการบุกรุกอาณาบริเวณที่แป๊ะหงวนทำการครอบครองโดยอ้างสิทธิพื้นที่สัมปทานบัตร และทำการขุดน้ำเหมืองจนบ้านที่ปลูกสร้างไว้หลังแรกเกือบพังทั้งหลัง จึงต้องขยับออกมาอยู่ที่ข้างๆ ซึ่งจับจองไว้

เมื่อชาวบ้านเข้ามาอยู่กันหนาแน่นมากขึ้น นายจิมตามได้เข้ามาอ้างตัวเป็นเจ้าของพื้นที่ และทำการเก็บค่าเช่าที่ดินกับชาวบ้าน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 โดยเก็บค่าเช่ารายละ 20 บาทต่อหลังทุกเดือน ชาวบ้านจำยอมจ่ายเงินค่าเช่า เพราะเกรงกลัวอิทธิพลของนายจิมตาม เมื่อปี พ.ศ.2523 นายหม่วย ไกรวัตรเคยไปขอบ้านเลขที่กับนายทะเบียนอำเภอ แต่เจ้าหน้าที่แจ้งว่า ไม่สามารถออกบ้านเลขที่ให้ได้ โดยอ้างว่าที่ดินเป็นของนายทุน ต้องไปขออนุญาตนายทุนก่อน เจ้าหน้าที่จึงจะสามารถออกทะเบียนบ้านให้ได้ จึงเป็นสาเหตุให้ชาวบ้านอีกหลายครัวเรือนต้องยอมทำสัญญาเช่ากับนายจิมตาม เพื่อให้ได้ทะเบียนบ้าน

จากเมืองร้างกลายเป็นชุมชนที่ขยายใหญ่ขึ้น ความเจริญเริ่มเข้ามา เริ่มมีการก่อสร้างสนามกอล์ฟ ชาวบ้านก็เริ่มถูกคุกคามมากขึ้นจากการอ้างสิทธิการเป็นเจ้าของที่ดิน หลายคนถูกบังคับให้ทำสัญญาเช่าทั้งที่อยู่อาศัยมาก่อน

น.ส.สิริกร เหล่าสกุลเล่าว่า บิดาได้ก่อสร้างบ้านขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2523 ต่อมาในปีพ.ศ. 2531 น.ส.สิริกร ได้มาอาศัยอยู่ที่บ้านหลังนี้แทนน้องชาย หลังจากมีการก่อสร้างสนามกอล์ฟ มีนายทุนมาเจรจากับ น.ส.สิริกร โดยอ้างว่าตนเป็นเจ้าของที่ดินแห่งนี้ ถ้าน.ส.สิริกรต้องการจะอาศัยอยู่ต่อไปจะต้องมีการทำสัญญาเช่าขึ้น แต่ไม่มีใบเสร็จรับเงินเป็นหลักฐานในการชำระเงิน ต่อมานายทุนได้แจ้งว่าผู้เช่าทำผิดสัญญาเช่า จึงมีหมายศาลมาที่บ้าน น.ส.สิริกรเกิดความกังวลเมื่อเห็นหมายศาล แต่ด้วยความไม่เข้าใจ ไม่มีความรู้ทางด้านนี้ จึงไม่ไปตามที่หมายศาลนัด

ต่อมาในปี พ.ศ.2547 ในวันที่ 5 มีนาคม ได้มีหมายศาลบังคับคดีมาที่บ้านอีกครั้ง ซึ่งมีผู้ถูกหมายศาลพร้อมกันอีกครอบครัวหนึ่งคือ นายพรศักดิ์ นาเวศน์ จึงได้ร่วมกันและติดต่อทนายเพื่อขอความช่วยเหลือเป็นครั้งแรก โดยทนายมีการไกลเกลี่ยให้อาศัยต่อ 10 ปี จากนั้น 5 ปีต่อมา ก็โดนฟ้องโดยหมายศาลระบุว่า น.ส.สิริกรได้ทำผิดสัญญาเช่า น.ส.สิริกร เดินทางไปไกลเกลี่ยอีกครั้ง โดยครั้งนี้ได้ให้นายทุน 20,000 บาท เพื่อให้ให้อาศัยจนกว่าจะครบ 10 ปี

ชาวบ้านเริ่มถูกคุกคามและถูกฟ้องขับไล่เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ และมีบางกรณีที่ต้องถูกรื้อถอนบ้านเช่น นายนิพนธ์ ขำณรงค์ มีอาชีพรับจ้าง เข้ามาอยู่อาศัยที่ท้ายเหมืองเมื่อปี พ.ศ. 2523 เป็นลูกจ้างทำเหมืองแร่ของนายจิมต๋าม ประมาณ 2 ปี ทำเหมืองตั้งแต่อายุ 23 ปี ปัจจุบันอายุ 68 ปี เมื่อแต่งงาน พ่อตาได้อนุญาตให้สร้างบ้านในพื้นที่เดียวกัน แต่นายทุนไม่ยอมอ้างว่าเป็นที่ที่นายทุนครอบครอง ต้องให้นายนิพนธ์ทำสัญญาเช่า แต่นายนิพนธ์ปฏิเสธ จึงเกิดการฟ้องร้องขึ้น ผลปรากฏว่านายนิพนธ์แพ้คดีต้องรื้อถอนบ้านเรือนออกจากพื้นที่ตามคำพิพากษาของศาล

5.2 การต่อสู้ด้วยมือเปล่ากับกลไกทุนความ : บทเรียนแกนนำยุคแรก : บนเส้นทางต่อสู้จนตัวตาย

กลไกอำนาจท้องถิ่นเป็นเครื่องมือให้กับนายทุน ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นางอุ้นจิตต์ มาบอกชาวบ้านว่าจะรื้อป่าชายเพื่อสร้างโรงพยาบาล ในปี 2528 ผู้ใหญ่บ้านได้เชิญชาวบ้านไปประชุมทั้งชุมชนตำบลยางและชาวบ้านจากชุมชนอื่น ว่าใครเห็นด้วยกับการล้างป่าช้าก็เห็นด้วยกับการล้างป่าช้าให้มีการสร้างโรงพยาบาล แต่ต่อมารายชื่อที่ชาวบ้านเห็นดีกลายเป็นรายชื่อสนับสนุนให้ขายที่สาธารณะประโยชน์และทุ่งสงวนเลี้ยงสัตว์ 1,500 ไร่ กลายเป็นว่าชาวบ้านไม่คัดค้านการออกโฉนดครั้งนี้ โฉนดออกปี 2530 แล้วนำไปขายให้สนามกอล์ฟ จากนั้นก็มีการย้ายชาวบ้าน 30 หลังออกจากพื้นที่เดิมโดยได้ค่าโยกย้ายจำนวน 2,000 บาท ให้ชาวบ้านย้ายไปอยู่ใน

พื้นที่อื่นซึ่งเป็นพื้นที่พิพาทในปัจจุบัน แต่บางคนก็ตกลงซื้อขายกับนายทุน ทำสัญญาจะซื้อจะขาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีฐานะ คงเหลือแต่ครอบครัวที่ยากจน ไม่สามารถเจรจาได้ จึงมีการรวมตัวกัน

ปีพ.ศ. 2534 แกนนําถูกฟ้องขับไล่ สถานการณ์ช่วงนั้นชาวบ้านโดดเดี่ยวเนื่องจากยังไม่ได้เชื่อมร้อยกับภาคีเครือข่าย ชาวบ้านทั้งชุมชนต่อสู้ด้วยวิธีการจํานายความให้เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรม โดยเรียไรเงินค่าทนายความคนละ 500 บาท เป็นจํานวนเงินสูงถึง 2 แสนบาท แต่ปรากฏว่า แพ้คดีทั้งชุมชน เนื่องจากชาวบ้านไม่ทราบข้อกฎหมาย ปลอมให้ทนายเป็นคนจัดการทั้งหมด และทนายให้คำปรึกษากับชาวบ้านว่า ถ้าหมายศาลมาให้ฉีกทิ้ง ชาวบ้านก็ทำตามด้วยความไม่รู้กฎหมาย

ต่อมาในปี พ.ศ.2538 ศาลตัดสินให้ชาวบ้านแพ้คดีทั้งชุมชน และภายหลังจึงทราบว่าคำร้องต่อศาลในการต่อสู้ นั้น ไม่ว่าจะเป็นศาลชั้นไหนก็ทำให้ชาวบ้านแพ้เสมอ เป็นเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมของทนายความที่ผิดเพี้ยน จึงทำให้ชาวบ้านแพ้นเส้นทางในการต่อสู้โดยลำพังของชุมชน

แกนนำในช่วงนั้นมี โกไข่ หรือนายไพศาล ม่วงทองคำ ต่อมาถูกยิงเสียชีวิต นายวิโรจน์ แซ่เตี่ยว ต่อมาตรอมใจตาย หมายถึงบังคับคดีให้ย้ายออกภายใน 8 วันจนข้อศเข้าโรงพยาบาล เมื่อปี 2550 นายอุดม สมพงศ์ ต่อมาถูกยิงเสียชีวิต นายนิพนธ์ ขำณรงค์ ถูกขู่คุกคาม เคยถูกจํานวนฆ่า ด้วยอิทธิพลของนายทุนร่วมกับอำนาจท้องถิ่นที่ข่มขู่คุกคามส่งผลให้แกนนำก็ไม่กล้าลุกขึ้นต่อสู้

5.3 บทเรียนการต่อสู้ของแกนนำรุ่นแรก

การต่อสู้ของชาวบ้านในช่วงแรกและกลุ่มแกนนำขาดการหนุนเสริมจากองค์กรภายนอก เมื่อก่อนไม่มีกระบวนการหนุนเสริมจากองค์กรอิสระ จากภาคีเครือข่าย ไม่สามารถเรียนรู้ได้ แกนนำคนรุ่นแรกไม่ได้ขาดศักยภาพ แต่เป็นการทำตามบทบาทแบบชาวบ้านจริงๆ ชาวบ้านที่พึ่งพาแต่หน่วยงานรัฐ ร้องเรียนหน่วยงานรัฐ ชาวบ้านไปพึ่งพาทหาร หน่วยงานรัฐ นักการเมือง เมื่อชาวบ้านไปร้องเรียน เขาก็หาช่องทางคอร์รัปชั่น ชาวบ้านไม่เคยชนะเลย แต่กลับเสียชีวิตแบบไร้คนเหลียวแล อีกทั้งสังคมรอบข้างก็ประณามชาวบ้านในเรื่องการบุกรุกที่คนอื่น เมื่อไม่ได้เชื่อมประสานกับองค์กรอื่น ก็ไม่ได้เรียนรู้ ไม่ได้เพิ่มทักษะการต่อสู้ของชุมชน

อิทธิพลมืดที่กระทำกับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านกลัว แกนนำเสียชีวิตหลายคนคน (2534 – 2550)

- 1) โกไข่ (ไพศาล ม่วงทองคำ) ถูกยิงเสียชีวิต เมื่อปี 2534
- 2) วิโรจน์ แซ่เตี่ยว ตรอมใจตาย หมายถึงบังคับคดีให้ย้ายออกภายใน 8 วัน ข้อศเข้าโรงพยาบาล เมื่อปี 2550

- 3) ตาอุดม (อุดม สมพงศ์) ถูกที่บ้าน รื้อของโยนทิ้งโดยชาวบ้านช่วยเหลืออะไรไม่ได้ แก่ช็อคเดินออกไปนอกถนน รถชนเข้าโรงพยาบาลจากนั้นไม่นานก็เสียชีวิต โดยภรรยาซื้อนางสุ่น (เยี่ยม สมพงศ์) เป็นมะเร็งเสียชีวิตในเวลาต่อมา เสียชีวิต 2537

5.4 กระบวนการต่อสู้กับการเชื่อมภาคีเครือข่าย

ปี พ.ศ. 2547 นายทุนได้ทำการฟ้องขับไล่ชาวบ้านอีกครั้งเกือบทั้งชุมชน การเริ่มต่อสู้ครั้งนี้ทำให้เกิดแกนนำรุ่นสอง คือ นางทัศนา นาเวศน์

วันที่ 18 มีนาคม 2547 ผู้ถูกฟ้องคือทัศนากับสิริกร ในกระบวนการไกล่เกลี่ยชั้นศาล ชาวบ้านยังพึ่งพากระบวนการนี้ได้ ดูจากผลของการไกล่เกลี่ยในศาลของสิริกรและทัศนา กรณีของสิริกร เธอเจรจาต่อรองขออาศัยอยู่ต่อด้วยการยอมจ่ายเงินต่อหน้าศาลจำนวน 20,000 บาท ในขณะที่ทัศนาเจรจาขอยอมรับหนี้สินตามที่นายจิมตามฟ้องร้อง และขอเจรจาผ่อนจ่าย ในกระบวนการไกล่เกลี่ยชั้นศาลจึงทำให้ทัศนายังคงอยู่อาศัยต่อได้อีก 1 ปี ซึ่งทัศนามีกำหนดย้ายออกวันที่ 30 ธันวาคม 2548 ซึ่งทำให้ชาวบ้านได้กลับมาตั้งหลัก

ระหว่างที่ทัศนากำหนดย้ายออก เธอเคยได้ยินเรื่องราวเกี่ยวกับที่ดินผืนนี้มาโดยตลอดว่า เป็นที่ดินว่าเป็นที่ดินหลวง เป็นที่ประทานบัตรเหมือง ไม่ใช่ของจิมตาม ทัศนาก็ได้ทำหนังสือร้องเรียนเป็นครั้งแรกของชุมชนทักขยงที่ได้มีการทำหนังสือไปถึงรัฐบาล โดยในช่วงนั้นเป็นช่วงรัฐบาลทักษิณ มีเว็บไซต์ชื่อว่าเคาะระฆังร้องเรียนนายกรัฐมนตรี ทัศนาก็ถูกแนะนำการใช้เว็บไซต์ จึงร้องเรียนไปในเว็บไซต์ ขอความเป็นธรรมว่า ที่ดินนี้เป็นที่ดินของรัฐ เป็นที่ประทานบัตรเหมือง แต่นายทุนยึดครองที่ดินไป ชาวบ้านกลับถูกฟ้องร้อง ส่งผลให้บ้านแตกสาแหรกขาด มีปัญหาทางสังคม “เราก็เล่าเรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยนั้นมาเลยร้องเรียนไป ส่งไป 28 มีนาคม 2547 ได้หนังสือตอบมาจากสำนักนายกวันที่ 23 เมษายน 2547 ทางสำนักนายกส่งหนังสือไปทางจังหวัดพังงาเพื่อดูแลชาวบ้านทักขยง จังหวัดตอบมาในเดือนมิถุนายน 2547 ส่งมาว่า จังหวัดบอกว่า ออกโฉนดโดยกฎหมาย มติ กพร. ออกโดยชอบโดยกฎหมาย เราต้องรื้อถอน และจังหวัดจะทำหน้าที่เป็นฝ่ายเจรจาในการรื้อถอน จังหวัดจะมาประเมินทรัพย์สินว่าต้องเป็นเงินเท่าไร และจังหวัดจะตั้งคณะกรรมการมาตรวจสอบทรัพย์สิน มาประเมินให้ราคา 20,000 บาท เราซื้อสิทธิมาประมาณ 1.5 แสนบาท แต่เราไม่ตกลง”

จากนั้นทัศนาก็ลุกขึ้นสู้มาโดยตลอด โดยมีวิโรจน์ แซ่เตียว แกนนำรุ่นแรกที่ยังเหลืออยู่ และมีแกนนำรุ่นสอง นางสิริกรเข้าร่วมด้วย แกนนำทั้งหมดสามคนในช่วงนั้น ซึ่งวิโรจน์เป็นแกนนำรุ่นแรก จะทราบเรื่องบางอย่างเกี่ยวกับที่ดิน วิโรจน์จึงแอบไปถ่ายเอกสารเกี่ยวกับที่ดินผืนนี้ถึงที่อำเภอโคกกลอย เพราะไม่ต้องการถ่ายเอกสารที่อำเภอท้ายเหมือง เนื่องจากกลัวว่าจิมตามจะรู้เรื่อง เอกสารที่ดินที่เป็นประทานบัตรเหมืองแล้ว

เป็นการร่วมมือของแกนนำทั้งสามคน แต่ช่วงนั้นชาวบ้านยังไม่กล้าออกมาสู้ เพราะกลัวถูกจับตามไล่ออกจากพื้นที่

ทัศนากับแกนนำมองหาช่องทางในการร้องเรียนเรื่องราวความเดือดร้อนตลอดเวลา ก่อนการเลือกตั้งปี 2548 มี ส.ส.หน้าใหม่ของพรรคเพื่อไทยมาลงสมัครรับเลือกตั้ง ชื่อนายกฤษ ศรีฟ้า ทัศนากับแกนนำได้ไปเจอกับคุณกฤษ ศรีฟ้า ไปทำความรู้จัก แล้วก็ร้องเรียนกับกฤษ กฤษได้แนะนำให้ทัศนารู้จักกับคณะกรรมการสิทธิได้ติดต่ออัสสันต์ พานิช กรรมการสิทธิมนุษยชนในช่วงนั้น ไปพบกันที่ปั้มน้ำมัน ได้ไปเล่าเรื่องราวให้คณะกรรมการสิทธิ ซึ่งอัสสันต์บอกว่าทางนายทุนเป็นฝ่ายผิด ทัศนารู้สึกว่า นายทุนรวย มีนักการเมืองจุลินทร์ หนุนหลัง มีอิทธิพล ชาวบ้านไม่กล้าลุกขึ้นมาสู้

ต่อมานายวิโรจน์ถูกฟ้องหลังจากที่คดีเงียบหายไปนาน เป็นการเชือดไก่ให้ลิงดู เนื่องจากวิโรจน์ได้เข้ามาช่วยแกนนำรุ่นสองต่อสู้ ซึ่งคดีของวิโรจน์ต้องขึ้นศาลวันที่ 24 ธันวาคม 2547 คุณธนู แบนเนียรเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ทำงานในพื้นที่อันดามันได้แนะนำให้ทัศนารู้จักกับทนายเยาวลักษณ์ อนุพันธุ์ และได้เข้ามาช่วยเหลือด้านกฎหมายกับชาวบ้าน

ทัศนารู้สึกว่า ชาวบ้านได้เรียนรู้ความแตกต่างการเชื่อมทนายความระหว่างการต่อสู้ทางกฎหมายครั้งแรกกับการทนายความครั้งนี้ ซึ่งชาวบ้านเรียนรู้อย่างงงๆ ว่า การว่าความของทนายความฟรีได้ด้วย ชาวบ้านแทบไม่ต้องออกค่าใช้จ่ายเลย ชาวบ้านไม่เคยเจอแบบนี้ แต่ก่อนที่คดีจะดำเนินการต่อไป เหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ก็เกิดขึ้น

หลังจากภัยพิบัติสึนามิ แกนนำรุ่นสองเริ่มมีบทบาท ทัศนารู้สึกว่าไปศึกษาปัญหาของชุมชนแหลมป้อม ที่อำเภอตะกั่วป่า เนื่องจากโดนนายทุนห้ามเข้าพื้นที่หลังจากภัยพิบัติสึนามิเกิดขึ้น แกนนำได้ไปเห็นนายทุนเอาแม็คโครถมที่ชาวบ้าน ไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปดูข้าวของเข้าไปค้นหาร่างผู้เสียชีวิต การเดินทางไปของแกนนำ ซึ่งมีทัศนาก็คือเป็นคนเริ่มออกไปเชื่อมกับผู้ประสบปัญหาทางที่อยู่อาศัยและที่ดินเหมือนกัน ทัศนารู้สึกว่า “การออกไปเชื่อมและต่อสู้ร่วมกับเพื่อนที่ประสบชะตากรรมเดียวกันเป็นการไปแบบไม่ให้มีตำรา ต้องแอบไป ต้องออกไป ตอนกลางคืน นักรถสองแถวไป เราได้ไปดูพื้นที่อื่นเขาต่อสู้กันอย่างไร แหลมป้อม บ้านน้ำเค็มต่อสู้อย่างไร” เมื่อได้เรียนรู้การต่อสู้ มีเพื่อนมีเครือข่าย ซึ่งกลุ่มเครือข่ายมีการร้องเรียนต่อหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินของตนทุกช่องทาง ในขณะที่กลุ่มของทนายยังไม่เข้มแข็งมากนัก ยังคงกลัวเกรงนายทุนจับตามองอยู่

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2549 ถูกฟ้องคดีเกือบยกทั้งชุมชน เช่น นายหมวย ไกยวัฒน์ นางปรีดา แก้วประดับ นางปราณี พุฒิชัย นางชูศรี หลวงสวัสดิ์ นางเย็นยง สุทธิสาร นางถนอม อมร นางนันทา สุขแสนจำลา นายสุทิน

ชำนาญ นายไพรัตน์ ราช นางอวิชุน กาทอง นางสาวภัทรพร ทะหล้า นางอารีจิตร ศรีเจริญนันท์ นางวาสนา หลิมประดิษฐ์ นางพิชามัก หนูคง

ต่อมามีหมายบังคับคดีร้องปลุกสร้างออกจากที่ดินตามรายชื่อที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ชาวบ้านตกใจมาก ทำให้มีประเด็นมากี่มาคุยกัน แขนงและชาวบ้านไปที่แหลมป้อมเพื่อขอความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ ที่มาช่วยเหลือชาวบ้าน ช่วงเวลานั้นแถวแหลมป้อมและบ้านน้ำเค็มมีองค์กรมากมายมาอยู่แถวนั้น เมื่อชาวบ้านเริ่มเดือดร้อนก็ไปกันที่ชุมชนแหลมป้อม เพื่อพบกับองค์กรพัฒนาเอกชนจากหนึ่งสู่สอง สาม ฯลฯ องค์กร

ทัศนาก็มีโอกาสได้พบกับศูนย์กฎหมายอันดามัน ทัศนาก็ขอเอกสารบังคับคดีทั้งหมดไปให้ทนายดู ช่วงนั้นทนายบอกว่า ถูกบังคับคดีแล้ว ไม่สามารถช่วยได้ แต่ทัศนาก็และชาวบ้านยังนั่งเฝ้าคอยให้ทนายเปลี่ยนใจมาช่วย ระหว่างรอศูนย์กฎหมายอันดามัน มีคนแนะนำให้ไปที่ศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งได้ส่งทนายความมาช่วยชาวบ้าน จำนวน 7 คน และแบ่งกันรับผิดชอบคดีให้กับชาวบ้าน รวมไปถึงอบรมกฎหมายให้ชาวบ้านรับรู้

เมื่อถึงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยที่ศาลพังงา วันที่ 29 มิถุนายน 2549 ทัศนาก็เล่าว่า ชาวบ้านทั้งฝ่ายทั้งหมดทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ คนแก่ไปศาลกันทั้งหมด ขณะเรามีกลุ่มกองทุนเพื่อที่อยู่อาศัยและแก้ไขปัญหาดิน จึงนำเอาเงินส่วนนั้นมาสู้คดี เป็นกองทุนที่เก็บเงินออมคนละ 40 บาททุกเดือนเพื่อนำมาช่วยเหลือเพื่อนๆ ที่ถูกฟ้องร้อง การไปศาลทุกครั้งเป็นการยกครัวไปทำกับข้าวกินกันที่ศาล นั่งรถสองแถวกันไปเป็นแถวยาว บนรถติดธงชาติ ธงในหลวง ธงราชินี มีรูปในหลวง รูปราชินี และใส่เสื้อเหลือง ความคิดหลักของชุมชนคือ ขอเจรจา “อยู่ก็ตาย ไปก็ตาย” ก่อนเข้าไปศาล พวกเราจอดรอไว้นอกศาล แล้วเข้าแถวกันเป็นแถว เดินเรียบร้อยเป็นแถวยาวไปขึ้นศาล โดยมีทัศนาคือนำหน้า ผู้พิพากษายืนดูอยู่บนตึกเห็นพวกเรา คนที่แลบลิ้นเข้าไปในศาลไม่ได้ก็ให้อยู่ข้างนอก ศาลถามว่าใครนำมา ด้วยความกลัวไม่มีใครกล้าพูดกับผู้พิพากษา กระทั่งทัศนาก็เลยลุกขึ้นบอกว่า เธอเป็นคนนำมาเอง ศาลจึงบอกให้ไปขับรถเข้ามาจอดในบริเวณศาล และให้ทุกคนเข้าไปในศาล “ผู้พิพากษาหมดเงินเลี้ยงซากาแฟ ขนมนมเนยชาวบ้านไปเยอะละคราวนั้น” ทัศนากล่าว

ก่อนไปขึ้นศาล ทนายความจากศูนย์นิติศาสตร์เตรียมการกับชาวบ้านแล้วว่าให้ต่อรองในกระบวนการไกล่เกลี่ย ขออยู่อีก 10 ปี แต่โจทย์ไม่ยอมให้ย้ายออกภายใน 30 วัน แต่ศาลขอไกล่เกลี่ยให้อยู่ 5 ปี โจทย์จึงให้อยู่อีกแค่ 4 ปี

การต่อสู้ครั้งนั้น เกิดแกนนำ เกิดการเห็นพลังของการมีเครือข่าย หน่วยงานที่มาหนุนเสริม ชาวบ้านมองเห็นความปลอดภัย เริ่มเห็นว่าการอยู่นอกกลุ่มจะไม่ปลอดภัย จึงทำให้หลายคนที่ไม่เคยออกมาไม่เคยเข้า

กลุ่มได้มาเข้ามาในกลุ่ม หลายคนยอมจ่ายค่าออมย้อนหลัง เป็นสิ่งที่เกิดจากการเริ่มต่อสู้ของคนสามคน วิโรจน์/ ทศนา /สิริกร และคดีที่ถูกต้องมา 20 คดี ส่งผลให้จำนวนครัวเรือนเพิ่มจาก 68 ครัวเรือนเป็น 97 ครัวเรือน

ในช่วงระยะเวลา 4 ปี ชาวบ้านได้หากระบวนแก้ไขร่วมกัน มีการเชื่อมเครือข่ายกับสื่อนามิบ้านน้ำเค็ม อ. ตะกั่วป่า จ.พังงา เครือข่ายชาวเลอันดามัน เครือข่ายผู้ประสบภัยสื่อนามิ มีการเริ่มทำข้อมูลชุมชน ต้องดูว่ามี ข้อมูลที่ดินไม่ชอบธรรมอย่างไร

หลังจากนั้นก็ได้อีกาศีอื่นๆ เข้ามาให้การช่วยเหลือมี คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ทีมสหภาพความ คณะทำงานของ พล.อ.สุรินทร์ พิกุลทอง และทีมมูลนิธิชุมชนไทที่ให้การช่วยเหลือมาโดยตลอด

ทำให้เห็นภาพการต่อสู้ของชาวบ้านจากวิธีการง่ายๆ เขียนจดหมายด้วยลายมือไปขอความช่วยเหลือ ไปสู่กระบวนการที่มีกลไกซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น โดยรู้จักประสานงานกับองค์กรภาคีเพื่อการต่อสู้ ปัญหาที่ดินอย่างมั่นคง

- 1) พล.อ.สุรินทร์ พิกุลทอง คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.)
- 2) สหภาพความ
- 3) หน่วยงานแอ็กชั่นเอด
- 4) มูลนิธิชุมชนไท
- 5) สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(ส.ก.ว)
- 6) สิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- 7) เครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.)
- 8) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนองค์การมหาชน (พอช.)
- 9) นายกฤษ ศรีฟ้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพังงา เขต 2
- 10) สมาชิกวุฒิสภา (สว.)
- 11) ศูนย์กฎหมายอันดามันและสิทธิชุมชน
- 12) เครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมที่เป็นธรรม (คปส.)
- 13) นาย โอภาส เจริญพจน์ NGO
- 14) นาย ธนู แนนเนียน NGO
- 15) เครือข่ายผู้ประสบภัยสื่อนามิโซนอันดามัน

นอกจากนี้ยังเกิดกระบวนการแบ่งกลุ่มการทำงาน แบ่งบทบาทหน้าที่ ทำหนังสือร้องเรียนเพิ่มขึ้น ร้องเรียนไปทั้งหน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานระดับประเทศ เวลาเซ็นตี่ชื่อกก็เซ็นตี่กันทั้งชุมชนเป็นบัญชีทาง

ว่าส่งไป มีกลุ่มเฝ้าระวังในโซนที่ตนเองรับผิดชอบ หากมีคนมารังวัด ชาวบ้านไปแจ้งความ เขาก็ถอย ตอนนี้ชุมชนพยายามเข้าสู่ระบบที่ชุมชนตั้งขึ้น แบ่งกลุ่มความรับผิดชอบ

5.5 กฎกติการ่วมกันของชุมชน

ทำไมต้องมีกฎกติกาชุมชน เกิดจากกลุ่มชาวบ้านไปดูการแก้ไขปัญหามาจากชุมชนอื่น ซึ่งเขาแก้ไขปัญหาแบบปัจเจก และมีผู้นำเดี่ยว ไม่มีการดึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ดินได้มาก็ถูกขาย แก้ปัญหาไม่ได้ ที่ดินถูกเปลี่ยนมือ คือ ขายให้นายทุน ทำให้นายทุนกว้านซื้อได้ ทำให้นายทุนเกิดความชอบธรรมในการซื้อกลับทั้งหมด ทำให้แกนนำและชาวบ้านพยายามเห็นข้อดีของที่ดิน และชุมชนต้องแก้ไขปัญหาที่ดินอย่างยั่งยืน ด้วยให้เป็นของชุมชน ไม่เป็นการตกอำนาจเป็นของคนใดคนหนึ่งหรือคนใดมากำหนดได้ทั้งหมด เป้าหมายของเราคือ เราต้องอยู่อย่างยั่งยืน ชั่วลูกชั่วหลาน ไม่ตกเป็นปัญหาอีกต่อไป

ปี พ.ศ. 2549 ชาวบ้านตั้งคำถามว่า ทำไมชุมชนพยายามไม่ได้รับการดูแล ปัญหาของชุมชนเป็นปัญหาร้อน เป็นปัญหาเชิงรุก เพราะถูกฟ้อง ถูกขับไล่ แกนนำจึงเชิญสมาชิกทั้งหมดมารวมกัน เพื่อชี้แจงเรื่องนี้ ประกอบกับนายทุนเป็นทุนใหญ่ทุนสนามกอล์ฟ จึงมีการรวมตัวกันตั้งกองทุนแก้ไขปัญหามลพิษชุมชน เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2549 โดยเก็บเงิน 30 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน มี 97 ครัวเรือน มีข้อตกลงให้มีคณะกรรมการในกลุ่มของเรา โดยเลือกจากจิตอาสา และความถนัดของแต่ละคน มีคณะกรรมการทั้งหมด 15 คนเป็นการทำงานแบบอาสาสมัคร เป็นการอาสาด้วยตัวเอง

แบ่งบทบาทหน้าที่ ผู้ประสานงานชุมชน เป็นแกนหลักในการประสานงานทั้งในชุมชนและนอกชุมชน จากนั้นก็นำข้อมูลถ่ายทอดในชุมชน และมีฝ่ายการเงิน 3 คน มีคนเก็บเงิน คนรวบรวมเงิน และคนฝากบัญชี และสามคนร่วมเปิดบัญชีร่วมกัน ฝ่ายที่ปรึกษามีคุณสมบัติเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่เข้าใจชุมชนและพร้อมจะช่วยเหลือหลานจำนวน 3 คน คณะทำข้อมูลชุมชน 7 คน โดยแบ่งเป็นรายแปลงโฉนดที่มีปัญหา ตั้งเป็นหัวหน้ากลุ่มรายแปลง และมีกองเลขาข้อมูลเป็นเด็กวัยรุ่น

เราต่อสู้เพื่อให้กลับมาเป็นที่ดินหลวง เมื่อเป็นที่ดินหลวง เราต้องอาศัยในที่หลวง ต้องมีกติการ่วมกัน

- 1) ห้ามซื้อที่ดิน แต่ตกทอดถึงลูกหลานได้ แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องขายให้กับคนในชุมชน
- 2) ต้องเป็นสมาชิกกับกลุ่มออมทรัพย์
- 3) ห้ามยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นเสพ ค้ายาเสพติด ชุมชนจะไม่ช่วยเหลือทุกด้านถ้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด
- 4) สมาชิกต้องเข้าร่วมกับกิจกรรมของชุมชน แต่หากเข้าร่วมไม่ได้ต้องชี้แจงเหตุผลว่าทำไมเข้าร่วมไม่ได้

- 5) หากสมาชิกเสียชีวิต เจ็บป่วย ชุมชนจะมีการระดมทุนช่วยกัน เสียชีวิตระดมทุนครอบครัวละ 50 บาท เจ็บป่วยเก็บค่าสวัสดิการในกลุ่มจ่ายรายละ 500 บาท โดยเก็บค่าสมาชิกออมทรัพย์ 40 บาทต่อเดือน เพิ่ม 10 บาทเป็นค่าสวัสดิการคนเจ็บป่วย

ปี พ.ศ. 2550 เปิดออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย ในวันที่ 12 สิงหาคม เพื่อที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะ เดือนละ 100 บาทต่อหนึ่งครัวเรือน มีเงินออมทรัพย์ในกลุ่ม ณ เดือนสิงหาคม 2557 มีจำนวนเงิน 340,000 บาท วัตถุประสงค์ในการใช้เงินเพื่อที่อยู่อาศัย เป็นค่าประสานงานคณะทำงาน / ค่าทำข้อมูล / ค่าอาหาร สำหรับการประชุม / ค่าเดินทางในการประสานงาน

เกิดความเป็นเจ้าของชุมชน พวกเขาได้ต้องดูแลกันและกัน หนุนเสริมคนทำงานในชุมชน

การตั้งกติกาชุมชน เป็นการตั้งขึ้นมาแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ร่วมกันร่างกติกาชุมชน การเปลี่ยนแปลงกติกาชุมชนต้องมีการประชุมร่วมกันทุกครั้ง ทุกเรื่องเกี่ยวกับชุมชนต้องเข้าวาระการประชุม ตกลงกันโดยมีมติในที่ประชุม

กติกาการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนทุกศาสนา ทุกเชื้อชาติ ร่วมกันทำกันทั้งชุมชน ไม่ว่าจะเป็นตรุษจีน ทำบุญเดือนสิบ ถือน้ำสรงน้ำเจ้าพ่อพรหม กฐิน จะทำร่วมกันทั้งชุมชน เรียกว่าเป็นประเพณีของชุมชน

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร่วมกันปลูกป่า มีกลุ่มอาสาอนุรักษ์เต่าทะเล มีกลุ่ม “เดินเต่า” คือ คนอาสาสมัครเดินตามชายหาดตอนกลางคืนเพื่อหาไข่เต่า ป้องกันไม่ให้ชาวบ้านมาลักลอบเอาไข่เต่าไปจำหน่ายหรือบริโภค เมื่อได้ไข่เต่าแล้วก็นำไปให้เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเขาลำปี หาดท้ายเหมือง หรือให้กับกรมประมงอำเภอย้ายมาหาดท้ายเหมือง เพาะพันธุ์ต่อไป แต่ละปีอนุรักษ์ได้จำนวนมาก เกือบ 600 กว่าฟองต่อปี เต่าจะขึ้นมาไข่ในบริเวณมืดแถวไม่มีแสงสว่าง ปัจจุบันความเจริญมากขึ้น แสงสว่างมากขึ้นเพราะติดไฟลงหาดเพื่อนักท่องเที่ยว และมีการสร้างเขื่อนกั้นคลื่นสึนามิ ทำให้เต่าไม่ขึ้นมาไข่ ปัจจุบันต้องจัดงานอนุรักษ์เต่าทะเลแทนที่จะเป็นงานปล่อยเต่า เพราะปัจจุบันเต่าขึ้นมาไข่น้อยลง ไม่มีเต่ามาปล่อย งานอนุรักษ์เต่า กลุ่มเดินเต่า ชุมชนบ้านทับยางเป็นที่รู้จักของหน่วยงานรัฐสองหน่วยงานดังกล่าวเป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนมีเครือข่ายพันธมิตรเพิ่มขึ้น ชุมชนบ้านทับยางได้รับการแต่งตั้งจากอุทยานแห่งชาติลำปี-ท้ายเหมืองให้เป็นที่พักพิงของอุทยานฯ ด้านสิ่งแวดล้อมมีการเข้าร่วมประชุมร่วมกันประจำ เมื่อมีปัญหาเรื่องที่ดิน ชุมชนได้จัดเวทีอธิบายปัญหาเรื่องที่ดินให้กับพื้นที่อื่นที่เป็นเครือข่ายผู้ประสบภัยเหมือนกัน เชื่อมให้อุทยานฯ กับเพื่อนเครือข่ายมาประชุมหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

5.6 “น้ำปลาร้า” / “พริกป่น” / เผาพริกเผาเกลือ : ผู้หญิงกับอาวุธ พิธีกรรม เพื่อการต่อสู้กับนายทุน และพรรคพวก

วันที่ 5 มกราคม 2549 สำนักงานกรมบังคับคดีจังหวัดพังงายื่นหนังสือให้รื้อบ้านนางอารีจิตร เธอได้มาตามแกนนำ ทศนา นาเวศน์มาช่วย พอไปถึงก็เห็นทหาร ตำรวจ 20 นายมาพร้อมกับนายทุน อารีจิตรยื่นร้องให้กรมบังคับคดี ยื่นหนังสือและให้ชนของออกจากบ้าน แล้วบอกว่าให้เวลาในการรื้อย้าย ชาวบ้านพากันไปหานายอำเภอ แต่นายอำเภอบอกว่าไม่สามารถช่วยได้ เพราะเป็นที่ดินของนายทุน ชาวบ้านจึงกลับมาบอกกับนายทุนว่าจะทำการรื้อบ้านหลังนี้เอง นายทุนไม่ต้องมารื้อให้ เขาจึงบอกว่าให้เวลา 5 วัน อารีจิตรเป็นหญิงม่ายเลี้ยงพ่อ แม่ หลาน ลูกด้วยตัวคนเดียว

ช่วงเวลานั้นแกนนำได้ประสานงานกับพี่น้องเครือข่ายชาวเล มอร์แกนทับตะวัน เครือข่ายผู้ประสบภัยสึนามิบ้านน้ำเค็ม เครือข่ายสิทธิคนจนเมืองภูเก็ตเข้ามาช่วยเป็นพลังกดดันไม่ให้นายทุนรื้อบ้านอารีจิตร ทางทีมเครือข่ายมาช่วยจำนวน 30-40 คน แต่ตำรวจทหารที่มาพร้อมกับนายทุนพร้อมอาวุธเต็มครบชุด โดยมีนายสมชล ลิมดุลย์ ลูกชายนายจิมต๋าม พร้อมที่จะรื้อบ้าน

“เมื่อเขามาถึง เขาก็ล้อมบ้าน เราก็อโห่หาไมตรี จงไกรจักรมาช่วย แต่ด้วยความอ่อนประสบการณ์ในช่วงนั้น เราก็ได้ให้เด็กและผู้หญิงมาอยู่แถวหน้า ในเวลานั้นทุกคนมีแต่น้ำตา ทำทุกวิธีเพื่อนบ้านชนเสื้อหมอน ไปนอนกลางถนนกลางแดดร้อนๆ บางคนก็ไปปล่อยลมรถพวกทหาร ตำรวจ คนของนายทุน เราก็ไม่เคยรู้ว่าอารีจิตรต้มน้ำปลาร้าละลายพริกเอาไว้ เมื่อนายสมชลบุกเข้าไปในบ้านอารีจิตรก็เอากะละมังใส่ปลาร้าสาดโครมไปที่ใบหน้าของสมชล เหม็นไปทั้งบ้าน และในบ้านของอารีจิตรมีน้ำมันเบนซิน ทศนาได้เข้าไปเอาน้ำมันเบนซินแล้วยกขึ้นมา บอกให้ตำรวจทหารออกไป เราจะเผาบ้าน เราไม่รู้จะทำอย่างไร ใครอยู่ในบ้านอารีจิตรก็ต้องออกมา ถ้าใครเป็นไรจะไม่รับผิดชอบ เราสู่น้ำมันเบนซินขึ้น แต่ก่อนหน้านั้นพวกเราแกนนำตกลงกันไว้ก่อนแล้วว่าจะไม่ขว้าง แต่ชุดตำรวจ พอยกน้ำมันเบนซินขึ้นก็ทำให้ตำรวจ ทหารถอยออกไป อีกด้านหนึ่งก็ให้อารีจิตรถือน้ำมันเบนซินไว้เหมือนกัน พอตำรวจทหารถอยไป เราก็ให้อารีจิตรขว้างเบนซินเข้าไปในรถของนายสมชล แล้วพูดว่าจะจุดไฟเผา ทำให้พวกทหาร ตำรวจถอยออกไป เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดออกมาับฟังปัญหาของชาวบ้าน ตกลงว่า บ้านอารีจิตรเรารื้อเอง กรมบังคับคดีไม่ต้องมารื้อ ตำรวจไม่ต้องมาทำแบบนี้ ทีมพี่น้องเครือข่ายก็มาช่วยรื้อบ้าน และเอาไปต่อเติมบ้านอีกหลังหนึ่งเพื่ออยู่อาศัย เหตุการณ์นั้นเป็นตัวชี้วัดว่า อย่างน้อยเราไม่ทิ้งกัน อารีจิตรแข็งแรงมาก เขาเรียกร้องความเป็นธรรมที่ตนเองถูกกระทำ”

วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2549 เกิดปัญหาเดียวกันกับบ้านอีกหลังหนึ่ง บ้านนายกิมเม้ง แซ่ขอ ถูกบังคับรื้อนายสมชลลูกชายของนายทุนขึ้นไปบนหลังคาเพื่อจะรื้อบ้าน เหมือนกับที่เคยทำกับบ้านของอารีจิตร นายสม

ชลเขาเป็นตั้ตั้งตัวดีในการถือค้อนบุกกรุกเข้าไปบนหลังคา เมื่อถึงคิวนบ้านของนายกิมเม้ง เขาเห็นว่าเขาจะใช้วิธีนี้ ชาวบ้านจึงปล่อยให้ นายสมชลบุกขึ้นไปบนหลังคา พอเขาขึ้นไปบนหลังคา ชาวบ้านจึงล้อมกรอบไม่ให้ นายสมชลลงมา มีทั้งยิงหนังสติ๊ก ขว้างก้อนหินใส่ ตั้งแต่ 9 โมงเช้าถึงบ่ายสามโมง ชาวบ้านก็ไม่ได้กินน้ำก็ไม่ได้แตะ เมื่อเขา ลงมาได้ เขาไปแจ้งความจับชาวบ้าน แต่ตำรวจบอกว่าแจ้งความเข้าไป ต้องแจ้งขณะที่โดนทำร้าย

ขณะที่ทำการรื้อบ้านชาวบ้านฝั่งนายทุนได้ทำการบันทึกวิดีโอไว้ด้วย เพื่อเอาผิดกับชาวบ้านที่ทำร้าย กลุ่มพวกเขา นายทุนจึงมีหลักฐานเก็บไว้ทุกครั้ง แต่ระยะหลังเจ้าหน้าที่ตำรวจเริ่มไถ่เกลี้ย เนื่องจากเห็นว่าฝั่ง ชาวบ้านไม่ยอมจำนน ยอมเข้าคุกยอมขึ้นโรงพักทั้งชุมชน รวมถึงการมีพันธมิตรภาคีเครือข่ายรอบฝั่งอันดามัน ทำให้ตำรวจเริ่มผ่อนคลายเป็นประนีประนอมกับชาวบ้านมากกว่าใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

นอกจากนี้การใช้ความเชื่อ “เผาพริกเผาเกลือ” หลังเหตุการณ์การพยายามรื้อบ้านของอาร์จิธร มีการ เผาพริกเผาเกลือบนถนนหน้าชุมชนเพื่อแข่งคนที่มารังแกชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านได้รับทราบ ว่า นายจิมตามรับรู้ เรื่องนี้ถึงกับทำให้นายจิมตามซื้อค้ เข้าโรงพยาบาลเพื่อรักษาตัว ชาวบ้านมองว่า กิจกรรมเผาพริกเผาเกลือ ได้ผล แต่ก็มีชาวบ้านเกิดความเครียดที่คิดว่าตัวเองเป็นต้นเหตุให้นายจิมตามซื้อค้เข้าโรงพยาบาล ตั้งแต่นั้นมา การ เผาพริกเผาเกลือถ้าจะจัดกิจกรรมต้องมีการลงมติของชุมชนเสียก่อน จึงจะทำ เพราะคิดว่ากิจกรรมนี้ศักดิ์สิทธิ์

ต่อมาทัศน นาเวศน์ แกนนำถูกนายทุนฟ้องสัญญาเงินกู้ 80,000 บาท อ้างว่าทัศนเอาบ้านไปจำนอง ได้ฟ้องนายพรศักดิ์ นาเวศน์สามีของทัศน เดือนมิถุนายน 2549 เป็นกลยุทธ์เชือดไก่ให้ลิงดู เพื่อให้ชาวบ้าน กลัวไม่ต่อสู้อีก การต่อสู้ในกระบวนการศาลครั้งนี้ ทัศนแพ้คดี

“เราโดนทนายหลอกให้เราไปติดกับดักนายทุน จนเราแพ้คดี ศาลพิพากษาว่าเรากู้เงินจริง นายทุนลด ให้ 50,000 บาท ผ่อนเป็นงวดๆ กับธนาคาร เราประชุมกับพลเอกสุรินทร์เสร็จก็รีบไปที่ศาล พอรู้เรื่อง เราก็ดำ ใจทยอยจิมตาม และดำเนินผู้พิพากษา แล้วก็ชกหน้าสมชล ลูกชายเขา น่าจะเต็มแรงเพราะเห็นเลือดไหลจากหน้า เหมือนกัน แล้วจิมตามตามมาจะตบเรา แต่เราหลบได้ และมีคนมาแยกเสียก่อน คือ เราไม่เคยถูกใครพอม ปลายปี 2549 มีหมายบังคับคดี เราไม่ยอมออก นายทุนกับสำนักงานกรมบังคับคดีคงไม่รู้ ว่า เราวางเงินไว้ที่ ศาลเรียบร้อยแล้วแล้ว เขามาที่บ้าน เราก็เตรียมไว้แล้วว่า ให้หลอกพวกที่มาบังคับคดีเข้าไปในบ้าน เราก็ กระชากเสื้อนายสมชลเข้ามาในบ้านต่อๆ ในบ้าน ชาวบ้านมาล้อม ช่วยกัน “อย่าให้เห็นหน้า เจอตรงไหน ต่อย” มันชอบคุกคามคนอื่น ให้เอาเงินไปจ่าย ผิดสัญญา”

กลโกงของนายทุนคือ การไม่เขียนใบเสร็จให้กับชาวบ้าน ชาวบ้านจึงไม่มีหลักฐานในการจ่ายค่าเช่า แต่ทัศนใช้วิธีการให้คนเก็บเงินของนายทุนเซ็นในสมุดทุกครั้งที่มาเก็บเงินค่าเช่า เธอจึงใช้สมุดเล่มนั้นเป็น หลักฐานในการต่อสู้เพื่อความเป็นสิริสุข ทัศนนำไปแสดงต่อศาล ศาลพบว่าทัศนจ่ายเงินเกินให้กับนายทุน

ศาลจึงให้ยกบังคับคดีของทศนา “เราจ่าย 1,100 บาททุกเดือน ซึ่งเป็นค่าเช่าปัจจุบันกับมีค่าเช่าย้อนหลัง พอศาลเห็นแบบนี้ ศาลก็บังคับคดี ด้วยวิธีการที่มีหลักฐานเป็นสมุดจดค่าเช่า พร้อมลายเซ็นของคนเก็บเงิน ทำให้ศาลยกฟ้องบังคับคดี เราจึงได้เอาข้อมูลวันนั้นมาบอกชาวบ้านว่า ได้ทำแบบนี้ใหม่ เพราะเราจะแพ้หรือชนะทุกอย่างเกิดจากข้อมูลที่มีการบันทึกไว้”

5.6 ประกาศสุดท้ายของคนชุมชนทับยาง หยาดเหงื่อ น้ำตา สู้เพื่อเอาที่ดินหลวงคืน 270 ไร่

การต่อสู้และความพยายามของชาวบ้านที่ผ่านมาต้องการเห็นความเป็นธรรม เพราะตลอดเวลาในการต่อสู้ แทบจะขาดใจ หลายคนตายไปกับการตรอมใจ ตายเพราะอิทธิพลมืด ชีวิตและจิตวิญญาณสู้เพื่อที่ดินในการอยู่อาศัย และพิสูจน์ว่าที่ดินผืนนี้เป็นที่ดินของรัฐ ที่ถูกครอบครองโดยมิชอบ เราต้องการต่อสู้เพื่อเอาที่ดินรัฐคืน

ด้วยการช่วยเหลือของมูลนิธิชุมชนไทและภาคีเครือข่าย ทำให้เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2557 คำพิพากษาของศาลปกครองบนที่ดินเลขที่ 972 ที่มีเนื้อที่ 78 ไร่ เป็นส่วนหนึ่งของที่ดิน 170 ไร่ ที่ชาวบ้านทับยางฟ้องร้องต่อศาลปกครอง กรณีออกเอกสารสิทธิ์ และโฉนดที่ดินแก่เอกชนโดยมิชอบ เนื่องจากทับทางสาธารณะชุมชน ศาลปกครองให้มีการเพิกถอนที่ดินคืนแก่รัฐ

การต่อสู้ครั้งนี้ ทำให้ขวัญและกำลังใจชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น มีความภูมิใจในการต่อสู้ต่อไป เพื่อนำที่ดินของรัฐกลับคืนมา และต่อสู้เพื่อโฉนดชุมชนต่อไป

5.7 ทำไมเราจึงลุกขึ้นมาต่อสู้

การไม่รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ การถูกรังแกจากนายทุน การใช้กฎหมายอย่างไม่ยุติธรรม เข้าขังนายทุน รวมไปถึงความลำบากไม่มีที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน การเห็นเพื่อนถูกรังแกอย่างไม่เป็นท่าทำให้เกิดการลุกขึ้นสู้ รวมตัวกัน และเกิดแกนนำธรรมชาติเพื่อต่อสู้ร่วมกันของชุมชนบ้านทับยาง

แกนนำรุ่นสอง เรียนรู้ประสบการณ์จากหลากหลายองค์กร ทั้งจากผู้ประสบภัยจริงจากภัยพิบัติสึนามิ ได้เรียนรู้และพัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชน นักการเมืองที่เป็นตัวเล็ก องค์กรอิสระเป็นตัวอย่าง ได้มีการพัฒนาทักษะ พัฒนาผู้นำ ได้อบรมได้แลกเปลี่ยน ได้อบรมความรู้กฎหมายโดยศูนย์นิติศาสตร์

5.8 แนวทางและกระบวนการต่อสู้ปัญหาที่อยู่อาศัยของชาวชุมชนตำบลบาง

1. ทำหนังสือร้องเรียนถึงหน่วยงานท้องถิ่นระดับจังหวัด
2. หาแนวร่วมผู้ที่มีผลกระทบ
3. หาข้อมูลในพื้นที่สอบถามจากผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน
4. ยื่นหนังสือร้องเรียนถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน
5. ส่งหนังสือร้องเรียนไปในเว็บไซต์เคาะระฆังสมัยอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร
6. ยื่นหนังสือร้องเรียนกับทวิรันกขมันสมัยอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร
7. ถวายฎีกากับสำนักพระราชวัง
8. ทำหนังสือร้องทุกข์ถึงศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดพังงา
9. ทำหนังสือร้องเรียนถึง ส.ส. จรินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์
10. ทำหนังสือร้องเรียนถึง ส.ว.
11. ทำหนังสือร้องเรียนถึง สภาทนายความ
12. ยื่นหนังสือให้คณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินพื้นที่ประสบภัยพิบัติสึนามิ พล.อ.สุรินทร์ พิกุลทอง
13. ยื่นหนังสือถึงอดีตนายกรัฐมนตรี พล.อ.ทักษิณ ชินวัตร เสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กปร.)ชาติ
14. จัดตั้งกลุ่มสมาชิกที่ได้รับผลกระทบโดยกองทุนแก้ไขปัญหาและกลุ่มออมทรัพย์ เดือนละ 30 บาท
15. ประสานงานกับเครือข่ายผู้ประสบปัญหาที่ดินระดับจังหวัด เครือข่ายปัญหาที่ดินจังหวัดพังงา
16. ร่วมขับเคลื่อนกับเครือข่ายฯ เสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาล เพื่อให้เกิดเป็นมติ ครม.
17. ประสานนักวิชาการและนักกฎหมายในคดีศาลปกครอง
18. ยื่นฟ้องศาลปกครองกลาง ให้เพิกถอนเอกสารสิทธิที่ออกโดยมิชอบ 170 ไร่
19. เสนอโฉนดชุมชนบ้านทับยาง

5.9 ลำดับการเหตุการณ์และการต่อสู้เพื่อแก้ไขปัญหาคืออยู่อาศัยของชุมชนทับยาง

วัน/เดือน/ปี	สถานการณ์/เหตุการณ์
2496	ชาวบ้านคนแรกเข้ามาอยู่ในชุมชนคือนายหงวน แซ่ตัน อายุ 89 ปี เข้าอยู่ตอนนั้นมาเป็นลูกจ้างทำเหมืองถ่านหินของบริษัทอุทัย ณ ระนอง
2508	ที่ดินเหมืองร้างจำนวน 1,500 ไร่
2519	ชาวบ้านทยอยเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนหนาแน่นขึ้น เดินทางมาจากหลากหลายพื้นที่ หลากหลายจังหวัด เนื่องจากมารับจ้างทำเหมืองแร่ เมื่อแร่หมดก็ไม่กลับ มีการตั้งถิ่นฐานรกรากที่นี่ สร้างครอบครัวอยู่ที่ชุมชนทับยาง
2525	ชาวบ้านถูกหลอกให้เซ็นสัญญาเช่าที่ดินกับจิมตาม ราคาเช่าเดือนละ 20 บาท ยอมทำสัญญาเพื่อขอไฟฟ้า และบ้านเลขที่
2527	จำนวนครัวเรือนหนาแน่นขึ้น มีจำนวน 250 ครัวเรือน ถูกแยกชุมชนเป็นชุมชนทับยาง นายทุนขึ้นค่าเช่าที่ดินเป็น 300 บาท/ไร่
2528	ธนาคารประกาศขายทอดตลาดที่ดินเพราะจิมตามเอาที่ดินไปจำนองกับธนาคารกสิกรไทย
2530	ที่ดินเป็นสนามกอล์ฟ เพราะจิมตามขายที่ดินบางส่วนให้กับเจ้าของสนามกอล์ฟ และได้ถอนที่ดินจากธนาคาร
2533	ขึ้นค่าเช่าที่ดินจาก 300 บาทเป็น 500 บาทต่อเดือน
2534	ชาวบ้านถูกฟ้องขับไล่ข้อหาผิดสัญญาเช่าที่ดิน ทุกครัวเรือนมีหนี้สินโดยที่ไม่มีใครรู้ตัวมาก่อน ครอบครัพละ 25,000 บาท
2534	ชาวบ้านถูกฟ้องทั้งชุมชนและแพคดี ทั้งชุมชนเนื่องจากสภาพชาวบ้านช่วงนั้นต่างคนต่างอยู่ โดนนายหลอกได้ง่าย จากนั้นถูกบังคับคดีจำนวน 250 หลัง โดนหมายจับ เช้าที่บ้านของตนเอง ต่อรองเพื่อให้อยู่ได้ 1 ปี
2547	ชาวบ้านโดนคุกคามอย่างรุนแรง ชาวบ้านถูกหมายบังคับคดี โดนรื้อบ้าน ถูกจับ ถูกประณาม
2548	เริ่มต่อสู้ด้วยการยื่นหนังสือต่อกรรมการสิทธิ เริ่มมีแกนนำชุมชนคือ ทศนา นาวะสน์
2549	ชาวบ้านเริ่มรวมตัวกันต่อสู้ ไปขอทุนความจากศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเข้าสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาในคณะพลเอก สุรินทร์ พิกุลทอง ช่วงนั้นมีหน่วยงานมาช่วยเหลือหลายหน่วยงานคือศูนย์

	นิติศาสตร์ สภาพทนายความ เครือข่ายผู้ประสบภัยสึนามิ
2549	จัดทำข้อมูลชุมชนเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ ต่อมามีการไถ่เกะเลีย มีเพื่อนและภาคีเครือข่ายเข้ามาหนุนเสริม เป็นพลังมากขึ้น ช่วยเจรจาต่อรอง สื่อมวลชนให้ความสนใจมากขึ้น ออกรายการโทรทัศน์ทางไทยพีบีเอส มีมาตรการทางสังคมในรูปแบบต่างๆ มีสื่อมากขึ้น
2549-2552	การแก้ไขปัญหาชุมชน ต้องมีการลงพื้นที่ มีคณะลงพื้นที่เพื่อดูความเป็นจริง เช่น กรรมการสิทธิ สำนักรายการรัฐมนตรี คณะกรรมการ กบร.ชาติ สื่อมวลชน ทั้งสื่อต่างประเทศ/ในประเทศ
2550	มีการแต่งตั้งชาวบ้านเป็นคณะทำงานแก้ไขปัญหาที่ดิน มีคณะทำงานเก็บข้อมูล ขอแผนที่ เอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อต่อสู้ประเด็นที่ดินผืนนี้เป็นของรัฐ
2551	ทำข้อมูลชุมชน แผนที่ชุมชน เกิดเครือข่ายปัญหาที่ดินจังหวัดพังงา ประกอบด้วยอำเภอท้ายเหมือง มีเครือข่ายผู้ประสบภัยสึนามิเข้ามาช่วย เป็นคณะกรรมการเร่งรัดแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัย อำเภอคุระบุรี จัดกิจกรรมปลูกป่า จัดตั้งกองทุน-กลุ่มออมทรัพย์ทุกพื้นที่ในอำเภอตะกั่วป่า
8 ก.พ.53	มติ ครม. ที่ดินผืนนี้ออกโฉนดโดยมิชอบ ต้องเพิกถอน
3 พ.ย.53	สำนักงานกรมบังคับคดีจังหวัดพังงานัดประชุมชาวบ้านเพื่อไถ่เกะเลียให้ชาวบ้านออกจากพื้นที่ เกิดข้อพิพาทกัน เพราะผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดพังงาเข้าข้างนายทุน
2554	มติ ครม. ให้ชาวบ้านฟ้องศาลปกครอง สนับสนุนโดยกองทุนยุติธรรม เกิดการเพิกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ
2557	ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาว่าที่ดินออกเอกสารสิทธิมิชอบเป็นบางส่วน ให้เพิกถอนที่ออกจากป่าไผ่อ่อนไผ่แก่

บทที่ 6

บทสรุป

เมื่อพูดถึงงานวิจัย ทีมวิจัยและชาวบ้านมีความรู้สึกวิตกกังวลว่าเป็นงานวิชาการ ชาวบ้านไม่คุ้นเคย รู้สึกว่ามันยากมาก เป็นงานของนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ ทีมวิจัยตั้งคำถามตัวเองว่า จะทำได้หรือ แต่เมื่องานวิจัยจบลง ทีมวิจัยได้พบกับสิ่งใหม่ที่เรารู้สึกว่ามีความสำคัญร่วมกันจนประสบความสำเร็จ ก่อนที่จะตอบคำถามงานวิจัย สิ่งสำคัญที่ทีมวิจัยชุมชนได้รับความรู้ใหม่เรื่องงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ประสบการณ์ใหม่ในการแลกเปลี่ยนกันแบบงานวิจัย ได้ทราบว่าการทำงานวิจัยมีประโยชน์อย่างไรต่อการต่อสู้ของชุมชนบ้านทับยาง การทำงานวิจัยช่วยพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัยและชาวบ้าน ทำให้ทีมวิจัยมองปัญหาอย่างเป็นระบบมากขึ้น

เวทีวิจัยที่จัดในชุมชนสามารถระดมชาวบ้านได้จำนวนมากทุกครั้ง ชาวบ้านภูมิใจที่ได้บอกเล่าเรื่องราวประสบการณ์การต่อสู้ของเราให้กับคนมาเยือน ส่วนหนึ่งเรารู้สึกว่ามีคนมาช่วยรับฟังปัญหาของเรา รู้สึกอบอุ่นใจ มีเพื่อนมาเห็นอกเห็นใจ ส่วนหนึ่งเรารู้สึกภูมิใจ ภูมิใจในการต่อสู้ของพวกเรา การต่อสู้ของพวกเราเพื่อความเป็นธรรมไม่สูญเปล่า การต่อสู้ของเราจะเป็นประโยชน์คนอื่นๆ ต่อไป

นอกจากนี้งานวิจัยยังนำมาซึ่งความรู้สึกที่ดี ความแนบแน่นสามัคคีของชาวบ้าน ในชีวิตประจำวันเราไม่ได้เกิดการทบทวนสิ่งที่พวกเราเคยร่วมต่อสู้กันมา แต่งานวิจัยทำให้พวกเราได้ทบทวน ได้พูดคุยกันมากขึ้น ได้รับทราบข้อมูลการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ได้รับทราบและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่แต่ละคนพบเจอ ว่าเจอปัญหาอะไรกันบ้าง และงานวิจัยได้ความหวังกับเราในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยบรรลุผลสำเร็จต่อไปในอนาคต

6.1 บริบทชุมชน

ชุมชนทับยาง อยู่ในเขตหมู่ 9 ต.ท้ายเหมือง อ.ท้ายเหมือง จ.พังงา มีจำนวน 68 หลังคาเรือน จำนวน 97 ครอบครัว ประกอบอาชีพหลากหลาย อาทิ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ช่างการ สภาชุมชนเป็นชุมชนเมือง มีสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และเส้นทางสัญจรสะดวกสบาย ชุมชนตั้งอยู่ในพื้นที่เอกชนที่อ้างสิทธิครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินเหมือนร้างที่หมดประทานบัตร เลขที่ 972 และ 973 ซึ่งเป็นข้อพิพาทกันอยู่ในขณะนี้

6.2 แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยกับการเปลี่ยนแปลง

6.2.1 แนวทางแก้ไขปัญหานในอดีต

ปัญหาที่อยู่อาศัยในอดีต ไม่มีหน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือ ทั้งยังเป็นหน่วยงานที่กดขี่ชาวบ้าน ให้ความเป็นธรรมกับนายทุนมากกว่าจะนำปัญหาของชาวบ้านไปตรวจสอบและช่วยแก้ไข ตั้งแต่ระดับผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตำรวจ ต่างยึดหลักเอกสารทางกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายกับชาวบ้านร่วมมือกับนายทุนไล่รื้อชาวบ้านออกจากพื้นที่ แนวทางการแก้ไขปัญหาในอดีตของชาวบ้านเพื่อไม่ให้ถูกไล่รื้อ

- ยอมจำนน ลงนามในสัญญาเช่า
- ยอมจ่ายเงินทุกครั้งที่นายทุนฟ้องร้อง เพื่อตัดปัญหาการถูกไล่ออกจากพื้นที่
- ฟังพากลไกศาลโดยลำพัง โดยไม่มีที่ปรึกษาที่มีความเป็นธรรม จึงถูกทนายหลอก จนแพ้คดีทั้งชุมชน

แนวทางแก้ไขปัญหาในอดีตแม้ว่าจะทำให้ชุมชนพ่ายแพ้ต่ออิทธิพลของนายทุน ชาวบ้านในชุมชนเกิดความเห็นอกเห็นใจกันเนื่องจากเผชิญปัญหาด้วยกัน เป็นรากฐานสำคัญของการเกิด

- การรวมตัวของคนในชุมชน แบบธรรมชาติจนพัฒนาเป็นการรวมตัวกันอย่างเป็นระบบในปัจจุบัน
- มี “จิมต๋าม” เป็นเป้าหมายร่วม เพื่อการต่อสู้เพื่อที่อยู่อาศัย

6.2.2 ปรับแนวทางการต่อสู้ใหม่จนเกิดการประสานภาคีเครือข่าย

การต่อสู้ด้วยวิธีพึ่งพาทนายในช่วงแรกไม่ประสบความสำเร็จ ชาวบ้านหันกลับมาตั้งหลักใหม่ แต่ไม่ได้ยอมจำนน มีแกนนำรุ่นแรกและรุ่นสองรวมตัวกันอย่างหลวมๆ และต้องแอบทำงานและวางแผนไม่ให้กลุ่มนายทุนรับรู้ เพราะกลัวอิทธิพลของนายทุน

- ใช้ช่องทางร้องเรียนทางสื่อออนไลน์ โดยแกนนำรุ่นสอง นางทัศนาวาเวศน์ร้องเรียนเรื่องราวปัญหาที่ดินไปที่เว็บไซต์เพื่อร้องเรียนปัญหาสำหรับประชาชน ชื่อเคาะระฆังร้องเรียน นายกรัฐมนตรี ในสมัยของรัฐบาล พล.อ.ทักษิณ ชินวัตร ส่งผลให้เกิดการส่งเรื่องร้องเรียนมายังผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา โดยมอบเรื่องให้กับสำนักงานที่ดินจังหวัด เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ดินที่ชาวบ้านร้องเรียน แต่วิธีการนี้ไม่ได้ผล เนื่องจากสำนักงานที่ดินจังหวัดยังคงยึดหลักเอกสารทางกฎหมายเป็นสำคัญ จึงไม่ได้มีการติดต่อประสานงานกับชาวบ้าน ทำให้ปัญหาชาวบ้านไม่ได้รับการแก้ไข
- เดินเข้าหาผู้มีหน้าที่ ที่คาดว่าจะสามารถช่วยเหลือชุมชนได้ เข้าพบนายกฤษณ์ ศรีฟ้า อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพังงาในขณะนั้น ซึ่งได้รับคำแนะนำให้นำเรื่องเข้าร้องเรียนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และรับเรื่องของชาวบ้านเพื่อนำเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ส่งผลให้มีชุดอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดินเข้ามาในพื้นที่ในเวลาต่อมา
- เข้าพบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ขณะนั้นนายวสันต์ พานิชเป็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้มีการส่งคณะกรรมการสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมมาตรวจสอบข้อมูลการออกเอกสารสิทธิ์โดยมิชอบตามคำร้องเรียนของชาวบ้าน
- ส่งเรื่องร้องขอทนายความจากสภาทนายความมาช่วยเหลือคดีของชาวบ้าน โดยสภาทนายความส่งทนายความ น.ส.เยาวลักษณ์ อนุพันธุ์ มาช่วยเหลือทางด้านคดี แต่เกิด

เหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิวันที่ 26 ธันวาคม 2547 เสียก่อน การดำเนินการทางคดีจึงยุติลงชั่วคราว เนื่องจากนายทุนก็มีปัญหาอันเกิดจากภัยพิบัติสึนามิเช่นกัน

6.2.3 เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย

หลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ ชาวบ้านได้ร่วมกันต่อสู้เรียกร้องต่อไป แต่ไม่ว่าจะติดต่อกับหน่วยงานไหน กับใครก็จะถูกปฏิเสธเพราะว่าได้มีการบังคับคดีแล้ว

ชาวบ้านทราบว่า ช่วงหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิมีชุมชนมากมายแถบอันดามันประสบปัญหาเช่นเดียวกัน และมีคณะกรรมการหลายชุดเข้ามาลงในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่ประสบปัญหาอย่างหนักอย่างพื้นที่บ้านน้ำเค็ม บ้านแหลมป้อม อ.ตะกั่วป่า ซึ่งทัศนและชาวบ้านได้เข้าไปสังเกตการณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนอื่น นอกจากนี้ก็เป็นการติดรอกพบกับคณะกรรมการ หรือหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านเพื่อนำเสนอปัญหาของตนเองต่อหน่วยงานนั้นด้วย

ในที่สุดชาวบ้านได้พบกับพลเอกสุรินทร์ พิกุลทอง และคณะกรรมการ ซึ่งเดินทางมาดำเนินการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่ประสบภัย ชาวบ้านจึงออกไปติดรอกโดยออกไปยื่นใบกรทของพลเอกสุรินทร์ จนรถของพลเอกสุรินทร์ต้องจอดเพื่อรับฟังปัญหาของชุมชนท้ายาง โดยมีทัศนาระโดดขึ้นรถของพลเอกสุรินทร์เพื่อยื่นปัญหาของตนกับพลเอกสุรินทร์โดยตรง

หลังภัยพิบัติสึนามิชาวบ้านสามารถเชื่อมร้อยภาคีเครือข่ายในประเด็นการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยจนเกิดภาคีเครือข่ายประสบปัญหาที่ดินทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ เป็นความพยายามในการต่อสู้ปัญหาของชาวบ้าน จากการต่อสู้เพียงลำพังจนเกิดเป็นเครือข่ายขึ้นมานำไปสู่การแก้ไขปัญหที่ซับซ้อนภาคีเครือข่ายที่ชาวบ้านเข้าไปประสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งภาคีเหล่านี้ยังคงหนุนเสริมชาวบ้าน และชาวบ้านเข้าไปร่วมขบวนการต่อสู้หนุนเสริมการต่อสู้ของภาคีเหล่านั้น เช่นกัน

1. พล.อ.สุรินทร์ พิกุลทอง คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.)
2. สภาทนายความ
3. หน่วยงานแอ็กชั่นเอด
4. มูลนิธิชุมชนไท
5. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว.)
6. สิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
7. เครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง (คปสม.)
8. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนองค์การมหาชน (พอช.)

9. นายกฤษ ศรีฟ้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพังงา เขต 2
10. สมาชิกวุฒิสภา (สว.)
11. ศูนย์กฎหมายอันดามันและสิทธิชุมชน
12. เครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมที่เป็นธรรม (คปส.)
13. นาย โอภาส เจริญพจน์ NGO
14. นาย ธนู แนนเนียน NGO
15. เครือข่ายผู้ประสบภัยสึนามิโซนอันดามัน

6.3 ชุมชนที่บึงกับการเปลี่ยนแปลง จากชุมชนเข้มแข็งไปสู่การเป็นกลไกผลักดันเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่ดิน

กระบวนการต่อสู้ของชาวชุมชนที่บึงก่อให้เกิดผลกระทบทางระดับชุมชน ระดับภาค และระดับชาติ

6.3.1 การเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน

- เกิดกองทุนออมทรัพย์เพื่อต่อสู้เพื่อปัญหาที่อยู่อาศัย
- เกิดระบบการแบ่งงานกันรับผิดชอบในชุมชน
- เกิดกฎกติกาเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยแนวนโยบายในชุมชน

6.3.2 การเปลี่ยนแปลงระดับภาค

- เกิดภาคีเครือข่ายแก้ไขปัญหาที่ดินระดับจังหวัดพังงาและพื้นที่อันดามัน
- เกิดเครือข่ายแก้ไขปัญหาที่ดินจังหวัดพังงา 3 อำเภอ คือ ตะกั่วป่า คุระบุรี และท้ายเหมือง

6.3.3 การเปลี่ยนแปลงระดับชาติ

- เกิดการเชื่อมเครือข่ายจากประเด็นปัญหาหลายปัญหามาเป็นเครือข่ายปฏิรูปชุมชน สังคม และการเมือง (คปสม.)
- ร่วมผลักดันคณะกรรมการระดับชาติ (กปร.ชาติ) ยกระดับจากเครือข่าย คปสม. เป็นเครือข่ายปฏิรูปสังคมที่เป็นธรรม (ขปส. หรือ P-move)
- ร่วมผลักดันมติ ครม.เพิกถอนเอกสารสิทธิที่ดิน 170 ไร่คืนให้กับรัฐ
- เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการระดับชาติ อนุกรรมการกระทรวงมหาดไทยแก้ไขปัญหาที่ดินสาธารณะที่ออกเอกสารสิทธิโดยมิชอบ

- เป็นคณะกรรมการอนุกรรมการกระทรวงยุติธรรม ร่วมแก้ไขปัญหากฎหมายกับกระทรวงยุติธรรมเสนอการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายแก่รัฐ
- ได้รับการสนับสนุนให้เกิดงานวิจัยชุมชนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) โดยการเห็นชอบจาก ดร.ม.ร.ว.อศิน รพีพัฒน์ สถาบันระพีพัฒน์